

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:

Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською
заборгованістю підприємства та його удосконалення

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Владислав КОМПАНИЄЦЬ

Науковий керівник,
к.е.н., доцентка

Ольга ЧЕПЕЦЬ

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ****Зав. кафедри** _____ **Ігор ПРИХОДЬКО**

« _____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ**Компанієць Владиславу Олександровичу**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства та його удосконалення**Науковий керівник:** Чепець Ольга Григорівна, к.е.н., доцентка

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від 09 жовтня 2023 року № 3050**2. Термін подання здобувачем роботи:** 04 грудня 2023 р.**3. Вихідні дані до роботи:** Закони України, Кодекси законів України, Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інтернет-джерела з питань обліку та аналізу дебіторської заборгованості, облікові дані та звітність ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» м. Дніпро**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**Вступ. Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. Стан облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. Удосконалення аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю. Висновки і пропозиції.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**
Чинники, що формують склад дебіторської заборгованості. Проблемні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. Політика управління дебіторською заборгованістю підприємства. Нормативне регулювання обліково-аналітичного забезпечення дебіторською заборгованістю підприємства. Динаміка показників структури Звіту про фінансовий стан ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Динаміка питомої ваги необоротних активів в структурі майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Динаміка зміни оборотних активів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» в розрізі їх видів. Динаміка показників ефективності діяльності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Аналітичне вирівнювання чистого прибутку ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Фахові показники фахівців бухгалтерії ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Організаційні засади побудови облікового забезпечення ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Облікове забезпечення дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Завдання аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості. Динаміка показників ділової активності ТОВ

«Торговий дім «Агроальянс». Аналітичне вирівнювання показників оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Пропонований алгоритм аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства	Березень - квітень - травень 2023р.	
2.	Аналіз показників ефективності діяльності досліджуваного підприємства	Травень - червень 2023р.	
3.	Стан облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства	Липень - серпень 2023р.	
4.	Удосконалення аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю	Вересень - жовтень 2023р.	
5.	Вступ	Листопад 2023	
6.	Висновки і пропозиції	Листопад 2023р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад 2023р.	

Здобувач

(підпис)

Владислав КОМПАНИЄЦЬ

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Ольга ЧЕПЕЦЬ

(прізвище та ініціали)

Зміст

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Сутність та значення дебіторської заборгованості підприємства	11
1.2. Дебіторська заборгованість як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення системи управління на підприємстві	14
1.3. Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства	18
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1. Аналіз ефективності діяльності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»	23
2.2. Організаційні засади побудови облікового забезпечення в досліджуваному підприємстві	30
2.3. Документальне оформлення та облікове забезпечення дебіторської заборгованості в досліджуваному підприємстві	32
2.4. Напрямки удосконалення обліку дебіторської заборгованості для потреб управління суб'єкта підприємництва	35
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ	41

3.1. Методичні аспекти аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю	41
3.2. Аналітичні процедури в системі управління дебіторською заборгованістю в досліджуваному підприємстві	44
3.3. Удосконалення аналітичного інструментарію управління дебіторською заборгованістю	48
Висновки до розділу 3	51
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

РЕФЕРАТ

Тема: «Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства та його удосконалення»

Кваліфікаційна робота містить: 64 с., 14 рис., 6 табл., 52 літературних джерел.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є підприємницькі операції, які зумовлюють виникнення дебіторської заборгованості на підприємстві.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретико-методичних, організаційних та практичних аспектів обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних, організаційних та практичних аспектів обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства та розробка обґрунтованих рекомендацій з їх удосконалення.

Методи дослідження - методи синтезу і аналізу, опису, порівняння, логічного узагальнення, статистичні методи, інформаційне моделювання.

Проаналізовано сутність та значення дебіторської заборгованості підприємства, розкрито дебіторську заборгованість як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення системи управління на підприємстві; досліджено нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. Проаналізовано показники ефективності діяльності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»; розкрито організаційні засади побудови облікового забезпечення в досліджуваному підприємстві; досліджено документальне оформлення та облікове забезпечення дебіторської заборгованості в досліджуваному підприємстві; розроблено напрямки удосконалення обліку дебіторської заборгованості для потреб управління суб'єкта підприємництва. Досліджено методичні аспекти аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю; розкрито аналітичні процедури в системі управління дебіторською заборгованістю в досліджуваному підприємстві; запропоновано удосконалення аналітичного інструментарію управління дебіторською заборгованістю.

Результати впроваджені в діяльність ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» м.Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ПІДПРИЄМСТВО, УДОСКОНАЛЕННЯ

ABSTRACT

Topic: "Accounting and analytical support for management of the company's receivables and its improvement"

The qualification work contains: 64 pages, 14 figures, 6 tables, 52 literary sources.

The object of the qualification study is business operations that lead to the emergence of receivables at the enterprise.

The subject of the qualification study is a set of theoretical-methodical, organizational and practical aspects of accounting and analytical management of the company's receivables.

The purpose of the qualification work is to study the theoretical and methodological, organizational and practical aspects of accounting and analytical management of the company's receivables and the development of reasonable recommendations for their improvement.

Research methods - methods of synthesis and analysis, description, comparison, logical generalization, statistical methods, information modeling.

The essence and meaning of the company's receivables were analyzed, the receivables were disclosed as an object of accounting and analytical support of the management system at the enterprise; the regulatory and legal regulation of accounting and analytical support for the management of the company's receivables was investigated. Analyzed performance indicators of Agroalliance Trading House LLC; the organizational principles of construction of accounting support in the investigated enterprise are revealed; the documentation and accounting support of receivables in the investigated enterprise were investigated; directions for improving the accounting of receivables for the management needs of the business entity were developed. Methodical aspects of analytical support for receivables management were studied; Analytical procedures in the company's accounts receivable management system are disclosed; improvement of the analytical toolkit of receivables management is proposed.

The results are implemented in the activities of "Agroalliance Trading House" LLC, Dnipro.

KEYWORDS

ACCOUNTS RECEIVABLE, ACCOUNTING, ANALYTICS,
ENTERPRISE, IMPROVEMENT

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Підприємництво зумовлює певні взаємовідносини з контрагентами, в процесі яких може виникати заборгованість одного суб'єкта підприємництва перед іншими. В певних операціях один і той же суб'єкт підприємництва може бути як дебітором, так і кредитором. Виникнення дебіторської заборгованості означає вилучення з обороту підприємства фінансових ресурсів, що, водночас, зумовлює зменшення платоспроможності та виникнення прострочених зобов'язань. Отже, підприємству потрібно застосовувати таку політику управління дебіторською заборгованістю, яка б зумовлювала недопущення випадків прострочення сплати за реалізовані товари, роботи та послуги або непогашення заборгованості. Важливою складовою процесу управління дебіторською заборгованістю є обліково-аналітичне забезпечення розрахунків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю.

Процес управління дебіторською заборгованістю завжди був в колі уваги вчених. Зокрема, вчені аналізують проблематику обліку дебіторської заборгованості (Бержанір І. А., Гуцаленко Л.В., Мельник А.О., Гуцаленко Л., Чмелюк Т., Долішня Т.І., Озар Т.С., Дроздова О.Г., Пащенко І.В., Назаренко О. В., Лукаш Т. В.), питання її аналітичного забезпечення (Бондарчук Н.В., Тімашова А.М., Лисак О., Міщук Є. В., Сідорова І. І., Мулик Т. О., Паянок Т., Савченко А., Степаненко О.І., Дубовик М.Ф.), а також напрямків удосконалення управління дебіторської заборгованістю (Беренда Н., Сухіна О., Бондаренко О.М., Масюк І.І., Гавран В., Глушко А.Д., Грицай О.І., Станасюк Н.С., Єлісеєва О., Белозерцев В.). Як бачимо, проблематика зазначеного еола питань є достатньо різноманітною, що зумовлює актуальність теми кваліфікаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних, організаційних та практичних аспектів

обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства та розробка обґрунтованих рекомендацій з їх удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети у кваліфікаційній роботі поставлено наступні завдання:

- проаналізувати сутність та значення дебіторської заборгованості підприємства;
- розкрити дебіторську заборгованість як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення системи управління на підприємстві;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства;
- проаналізувати показники ефективності діяльності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»;
- розкрити організаційні засади побудови облікового забезпечення в досліджуваному підприємстві;
- дослідити документальне оформлення та облікове забезпечення дебіторської заборгованості в досліджуваному підприємстві;
- розробити напрямки удосконалення обліку дебіторської заборгованості для потреб управління суб'єкта підприємництва;
- дослідити методичні аспекти аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю;
- розкрити аналітичні процедури в системі управління дебіторською заборгованістю в досліджуваному підприємстві;
- запропонувати удосконалення аналітичного інструментарію управління дебіторською заборгованістю.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є підприємницькі операції, які зумовлюють виникнення дебіторської заборгованості на підприємстві.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретико-методичних, організаційних та практичних аспектів обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Методи дослідження. Логіка дослідження полягає в певній послідовності, яка передбачає вивчення та аналіз теоретичних аспектів завдяки застосуванню методів синтезу і аналізу, опису, порівняння, логічного узагальнення. Вивчення теоретичних питань дозволяє виокремити напрямки дослідження практичних аспектів та застосування статистичних методів – порівняння, графічний, табличний, аналітичне вирівнювання. Теоретичні та прикладні аспекти було покладено в основу інформаційного моделювання для розробки обґрунтованих рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в дослідженні теоретико-методичних та практичних питань, що спрямовані на удосконалення обліково - аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю. Основні результати кваліфікаційного дослідження викладено наступним чином:

удосконалено:

- методичний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю в частині інформаційного моделювання за результатами побудованої матриці SWOT – аналізу, яка дозволить в умовах наявних можливостей підприємства оптимізувати управлінські рішення щодо подолання загроз на основі сильних та з врахуванням слабких сторін;

- організаційний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю шляхом розробленого алгоритму з конкретними заходами для мінімізації простроченої дебіторської заборгованості;

дістало подальшого розвитку:

інструментарій управлінського обліку дебіторської заборгованості в частині проведеного ABC – аналізу щодо ранжування дебіторів та суми їх заборгованості для визначення фокусу уваги на окрему групу дебіторів, яка забезпечує 80% виручки від реалізації та розробити превентивні заходи для

недопущення випадків прострочення дебіторської заборгованості, недопущення безнадійної дебіторської заборгованості;

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні наукові положення, висновки та пропозиції було представлено для обговорення на I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 26-27 жовтня 2023 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи представлено в 2 наукових працях: 1 наукова стаття у фаховому спеціалізованому виданні та 1 теза доповідей у збірнику матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 52 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 64 сторінки комп'ютерного тексту, робота містить 6 таблиць та 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значення дебіторської заборгованості підприємства

Підприємницька діяльність передбачає виникнення взаємовідносин з клієнтами з приводу реалізації товарів, робіт та послуг та сплату їх вартості. Між процесом реалізації товарів, робіт та послуг та надходженням коштів за товари, роботи та послуги може бути певний проміжок часу, а також різна черговість цих процесів. Також в процесі підприємницької діяльності виникає необхідність в закупівлі цінностей для бізнесу. Клієнти можуть будувати свої договірні взаємовідносини на умовах предоплати і виникнення дебіторської заборгованості також може бути пов'язане з попередньою оплатою замовлених у постачальника цінностей.

Отже, виникнення зазначених видів дебіторської заборгованості зумовлено особливостями бізнес-процесів. Питання інформаційного забезпечення розрахунків з бізнес-клієнтами постійно знаходяться в центрі уваги вчених, практиків, студентства. Проаналізуємо погляди фахівців на сутність дебіторської заборгованості, її значення в бізнес-процесах, проблемні аспекти її виникнення та несвоєчасного погашення.

Вчений Лисак О. наголошує, що «в процесі господарської діяльності між підприємствами, організаціями, бюджетними установами, фізичними особами та іншими суб'єктами виникають відповідні взаємовідносини які мають характер грошових розрахунків» [22]. Вчений пояснює виникнення дебіторської заборгованості тим, що «взаємовідносини супроводжуються розрахунковими операціями, які є передумовою виникнення об'єктивного економічного явища» [22]. Майборода О.Є., Косарева І.П. та Корабейнікова

І.О. зазначає, що «дебіторська заборгованість виступає як заборгованість інших підприємств або окремих осіб за платежами цьому підприємству» [24].

Мулик Т.О. фокусує увагу на тому, що дебіторська заборгованість підприємства є важливою складовою його активів, а також «заборгованістю перед підприємством зі сторони дебіторів, тобто її клієнтів, яким поставлено чи надано товари, роботи або послуги, які ще не оплачені» [29]. Фахівці Майборода О.Є., Косарева І.П. та Корабейнікова І.О. зазначають, що дебіторська заборгованість означає право суб'єкта підприємництва «отримати грошові кошти, матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, і може використовуватися для оцінки фінансового стану підприємства на підставі розрахунку показників результативної його діяльності» [24]. Проте вчені наголошують на тому, що виникнення дебіторської заборгованості пов'язано з негативним явищем – її несвочасним погашенням або непогашенням взагалі. На думку вчених, «дебіторська заборгованість зумовлює тимчасове вилучення обігового капіталу підприємства та зменшення рівня його оборотності» [24].

Вчена Бондарчук Н.В. та студентка Тімашова А.М. зауважують, що «під час прийняття управлінських рішень щодо управління дебіторською заборгованістю слід урахувувати всі чинники та причини, які впливають на виникнення такої заборгованості» [3]. Мулик Т.О. визначає, що «недотримання договірної та розрахункової дисципліни, несвочасне пред'явлення претензій щодо боргів, що виникають, призводять до значного зростання невиправданої дебіторської заборгованості» [29]. Вчений акцентує увагу на тому, що це призводить до «нестабільності фінансового стану господарюючого підприємства» [29]. Фахівці Майборода О.Є., Косарева І.П. та Корабейнікова І.О. серед причин зростання заборгованості дебіторів визначають «сучасний стан економіки, наростання конкурентної боротьби серед підприємств усіх галузей у сукупності з високою кількістю ненадійних контрагентів і низьким рівнем фінансової дисципліни підприємств» [24].

Вчені вважають, що дослідження чинників, що формують склад дебіторської заборгованості в частині її прострочення та переведення до складу безнадійної, заслуговує на окрему увагу. Напрацювання вчених щодо чинників, що формують склад дебіторської заборгованості, узагальнено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Чинники, що формують склад дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором за [51]

Таким чином, підприємницька діяльність передбачає виникнення взаємовідносин з клієнтами з приводу реалізації товарів, робіт та послуг та сплату їх вартості. Між процесом реалізації товарів, робіт та послуг та надходженням коштів за товари, роботи та послуги може бути певний проміжок часу. Клієнти можуть будувати свої договірні взаємовідносини на умовах предоплати і виникнення дебіторської заборгованості також може бути пов'язане з попередньою оплатою замовлених у постачальника

цінностей. Питання інформаційного забезпечення розрахунків з бізнес-клієнтами постійно знаходяться в центрі уваги вчених. Склад дебіторської заборгованості суб'єкта підприємництва формують різноманітні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища. Дослідження чинників, що формують склад дебіторської заборгованості в частині її прострочення та переведення до складу безнадійної, заслуговує на окрему увагу.

1.2. Дебіторська заборгованість як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення системи управління на підприємстві

Склад дебіторської заборгованості суб'єкта підприємництва формують різноманітні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, дослідження яких має бути покладено в основу системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Проаналізуємо теоретичні аспекти формування дебіторської заборгованості як об'єкту обліково-аналітичного забезпечення системи управління на підприємстві.

Фахівці Майборода О.Є., Косарева І.П. та Корабейнікова І.О. відзначають важливість управління дебіторською заборгованістю є однією з «необхідних умов успішної діяльності, оскільки воно створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства» [24]. Вчена Бондарчук Н.В. та студентка Тімашова А.М. відзначають, що важливим є «ефективне і своєчасне управління дебіторською заборгованістю на кожному окремому підприємстві, що має бути спрямованим на оптимізацію розміру боргу та забезпечення прискорення його обороту» [4]. Яременко Л.М. наголошує, що «фінансовий стан підприємства та його стабільність залежать від ефективного управління дебіторською заборгованістю» [51].

Підтримуємо думку Мулик Т.О., що «в сучасних умовах господарювання підвищуються відповідальність та незалежність

підприємств, пов'язані із розробленням та прийняттям управлінських рішень щодо належної роботи з різними дебіторами» [29]. Л.М.Яременко наголошує, що «управління дебіторською заборгованістю є однією із найактуальніших ланок діяльності керівництва підприємства, котра потребує щоденного контролю за її станом і прийняття ефективних рішень» [51]. Вчені наголошують на проблемних аспектах управління дебіторською заборгованістю підприємства, що узагальнено на рис.1.2.

Рис. 1.2. Проблемні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства

Джерело: складено автором за [51]

Як бачимо з рисунку, серед проблемних аспектів управління дебіторською заборгованістю підприємства виділено відсутність ефективного

обліково-аналітичного інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління дебіторською заборгованістю. Вчені наголошують на необхідності якісного облікового інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління активами. Зокрема, Зінченко О.В. та Крутих О.В. відзначають стратегічне значення організаційних аспектів облікового забезпечення дебіторської заборгованості на підприємстві. Яременко Л.М. стверджує, що «управляти діяльністю будь-якого господарюючого суб'єкта досить складно без своєчасної та достовірної економічної інформації» [51]. Вчені зазначають, що це впливає на «фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, формування доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення стратегічних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності» [13].

Підтримуємо думку вчених, що ефективність процесу управління дебіторською заборгованістю впливає на фінансову стійкість суб'єкта підприємництва. Вчені Ткачук Л. М. та Венда Чен підкреслюють підвищені вимоги до управління дебіторською заборгованістю, оскільки, на думку вчених, «несвоєчасні розрахунки за товари та послуги призводять до зменшення оборотних активів підприємства та погіршення його фінансово-економічного стану в цілому» [45]. Вчені зазначають, що управління дебіторською заборгованістю є складовою «маркетингової політики підприємства, яка спрямована на розширення обсягу реалізації продукції та полягає в оптимізації загального розміру цієї заборгованості та забезпеченні своєчасного її погашення» [45].

Отже, можемо стверджувати про суперечливість управлінських процесів щодо дебіторської заборгованості, адже логічним є збільшенням обсягів виручки від реалізації, з розширенням кола клієнтів та збільшення обсягів відвантаження, але водночас, це призводить до збільшення числа випадків прострочення дебіторської заборгованості. Для підприємств в кризових умовах бізнесу, пов'язаних з пандемією та війною в країні, особливу увагу слід приділити визначенню шляхів планування дебіторської

заборгованості, визначенню її ліміту та постійного моніторингу її сум в розрізі складових заборгованості. Основні аспекти політики управління дебіторською заборгованістю підприємства наведено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Політика управління дебіторською заборгованістю підприємства

Джерело: складено автором за [45]

Таким чином, різноманітні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища покладено в основу системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Вчені наголошують на необхідності

якісного облікового інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління активами. Ефективність процесу управління дебіторською заборгованістю впливає на фінансову стійкість суб'єкта підприємництва. Можемо стверджувати про суперечливість управлінських процесів щодо дебіторської заборгованості, адже логічним є збільшенням обсягів виручки від реалізації, з розширенням кола клієнтів та збільшення обсягів відвантаження, але водночас, це призводить до збільшення числа випадків прострочення дебіторської заборгованості. Для підприємств в кризових умовах бізнесу, пов'язаних з пандемією та війною в країні, особливу увагу слід приділити визначенню шляхів планування дебіторської заборгованості, визначенню її ліміту та постійного моніторингу її сум в розрізі складових заборгованості.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства

Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення - важлива складова системи управління дебіторською заборгованістю підприємства, оскільки всі суб'єкти підприємництва ведуть бізнес з дотриманням вимог законодавства. Вчені Зінченко О.В. та Крутих О.В. відзначають «суперечності нормативно-законодавчої бази з регулювання господарської діяльності підприємств. Суперечності, що зустрічаються в нормативних документах, призводять до помилок в обліковій практиці» [13]. Окремі нормативні акти містять рекомендації з побудови обліку, які закладено в основу локальних регуляторних актів на рівні окремого суб'єкта підприємництва. Проаналізуємо нормативно-правове регулювання обліку і аналізу дебіторської заборгованості підприємств.

Обліковий супровід бізнес-процесів суб'єктів підприємництва в країні здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський

облік» [42]. Закон містить обов'язкові питання щодо організаційних аспектів обліку суб'єктів підприємництва. Також для узагальнення інформації щодо підприємницьких операцій всі підприємства використовують систему бухгалтерських рахунків, викладену в нормативних документах «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [38] та «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [16].

Кожна сукупність операцій стосується окремого облікового напрямку, який регламентується відповідним Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку. Зокрема, обліковий супровід операцій щодо виникнення дебіторської заборгованості здійснюється за методикою, викладеною в Національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [33] та 15 «Дохід» [34]. Ці нормативні акти визначають одночасність визнання дебіторської заборгованості та доходу від реалізації. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [32] визначає правила відображення інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності підприємства. Питання оподаткування розрахунків з дебіторами регулює Податковий кодекс України [39].

Для регулювання облікових питань на рівні підприємства законодавством регламентовано можливість та необхідність складання Наказу про облікову політику окремого суб'єкта підприємництва, який враховує і вимоги законодавства, і особливості бізнес-діяльності. В цьому локальному документі підприємство обирає оптимальні для потреб управління облікові інструменти.

Питання аналітичного забезпечення на рівні законодавства не регламентовано. Є напрацювання фахівців щодо інструментарію аналітичних процедур, проте законодавство, на відміну, не визначає обов'язковості цих процедур. Тому суб'єкт підприємництва самостійно обирає методичні

прийоми аналітичного забезпечення бізнес-процесів. Свої рішення керівництво реалізовує на підставі Внутрішнього положення про контрольно-аналітичні заходи на підприємстві та Наказу про облікову політику.

Нормативне регулювання обліково-аналітичного забезпечення дебіторською заборгованістю підприємства узагальнено на рис. 1.4.

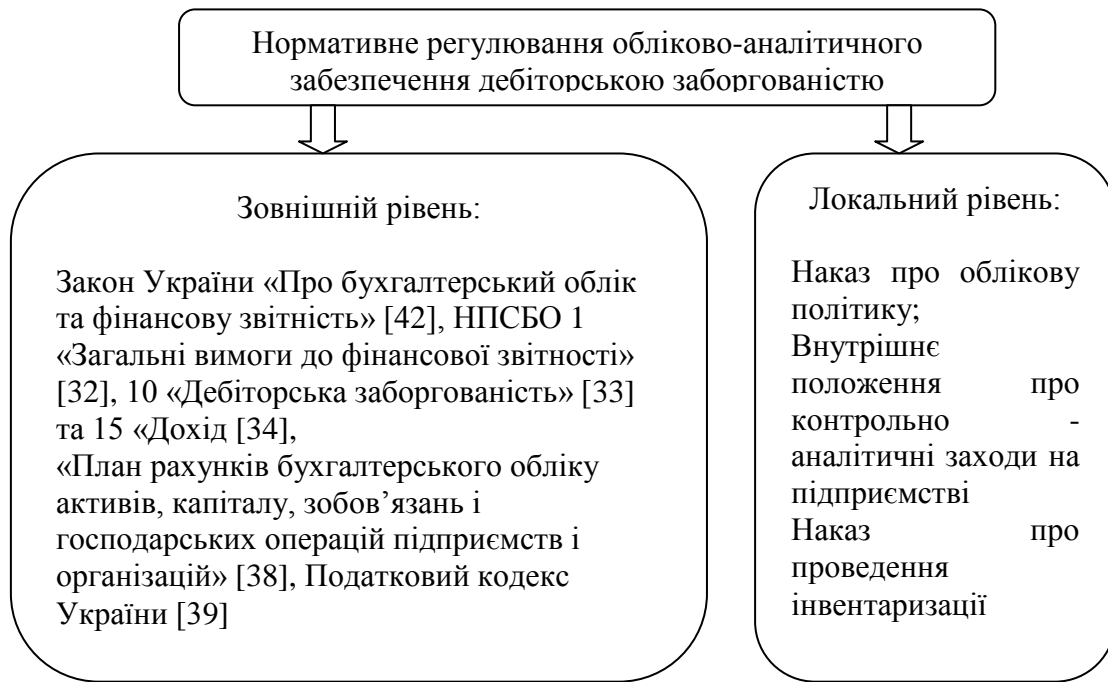

Рис. 1.4. Нормативне регулювання обліково-аналітичного забезпечення дебіторською заборгованістю підприємства

Таким чином, нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення - важлива складова системи управління дебіторською заборгованістю підприємства, оскільки всі суб'єкти підприємництва ведуть бізнес з дотриманням вимог законодавства. Окремі нормативні акти містять рекомендації з побудови обліку, які закладено в основу локальних регуляторних актів на рівні окремого суб'єкта підприємництва. Обліковий супровід бізнес-процесів суб'єктів підприємництва в країні здійснюється відповідно до вимог законодавства. Питання аналітичного забезпечення на рівні законодавства не регламентовано. На рівні підприємства

законодавством регламентовано можливість вибору оптимальних для потреб управління облікових інструментів та методичних прийомів аналітичного забезпечення бізнес-процесів в локальних документах.

Висновки до розділу 1.

1. Підприємницька діяльність передбачає виникнення взаємовідносин з клієнтами з приводу реалізації товарів, робіт та послуг та сплату їх вартості. Між процесом реалізації товарів, робіт та послуг та надходженням коштів за товари, роботи та послуги може бути певний проміжок часу. Клієнти можуть будувати свої договірні взаємовідносини на умовах предоплати і виникнення дебіторської заборгованості також може бути пов'язане з попередньою оплатою замовлених у постачальника цінностей. Питання інформаційного забезпечення розрахунків з бізнес- клієнтами постійно знаходяться в центрі уваги вчених. Склад дебіторської заборгованості суб'єкта підприємництва формують різноманітні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища. Дослідження чинників, що формують склад дебіторської заборгованості в частині її прострочення та переведення до складу безнадійної, заслуговує на окрему увагу.

2. Різноманітні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища покладено в основу системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Вчені наголошують на необхідності якісного облікового інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління активами. Ефективність процесу управління дебіторською заборгованістю впливає на фінансову стійкість суб'єкта підприємництва. Серед проблемних аспектів управління дебіторською заборгованістю підприємства виділено відсутність ефективного обліково-аналітичного інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління дебіторською заборгованістю.

3. Можемо стверджувати про суперечливість управлінських процесів щодо дебіторської заборгованості, адже логічним є збільшенням обсягів виручки від реалізації, з розширенням кола клієнтів та збільшення обсягів відвантаження, але водночас, це призводить до збільшення числа випадків прострочення дебіторської заборгованості. Для підприємств в кризових умовах бізнесу, пов'язаних з пандемією та війною в країні, особливу увагу слід приділити визначенню шляхів планування дебіторської заборгованості, визначенню її ліміту та постійного моніторингу її сум в розрізі складових заборгованості.

4. Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення - важлива складова системи управління дебіторською заборгованістю підприємства, оскільки всі суб'єкти підприємництва ведуть бізнес з дотриманням вимог законодавства. Окремі нормативні акти містять рекомендації з побудови обліку, які закладено в основу локальних регуляторних актів на рівні окремого суб'єкта підприємництва. Обліковий супровід бізнес-процесів суб'єктів підприємництва в країні здійснюється відповідно до вимог законодавства. Питання аналітичного забезпечення на рівні законодавства не регламентовано. На рівні підприємства законодавством регламентовано можливість вибору оптимальних для потреб управління облікових інструментів та методичних прийомів аналітичного забезпечення бізнес-процесів в локальних документах.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз ефективності діяльності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Агроальянс» було зареєстровано суб'єктом підприємництва в 2010 році в м.Дніпро. Компанія функціонує вже 13 років і досягла значних успіхів на ринку сільськогосподарської техніки, зокрема, має в складі близько 20-ти регіональних представників в межах країни. Підприємство здійснює наступні види діяльності відповідно до реєстрації КВЕД:

- гуртова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням;
- надання в оренду сільськогосподарських машин та устаткування;
- фінансовий лізинг;
- технічне обслуговування сільськогосподарських машин та устаткування;
- консалтингові послуги з підбору техніки для виконання сільськогосподарських робіт.

Для виконання зазначених видів діяльності підприємство також має виставкові майданчики та близько 70ти пересувних сервісних пунктів. ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснює реалізацію сільськогосподарської техніки, зрошувальних систем, плугів, дискових борон, культиваторів, сівалок, обприскувачів, зернозбиральної техніки, навантажувачів, жниварок, систем точного землеробства, техніки для овочівництва, а також надає послуги з їх сервісного обслуговування. Підприємство є офіційним представником відомих виробників сільськогосподарської техніки багатьох країн, зокрема, США (Case IH, Flexi Coil, Reinke), Франції (MX, Gregoire &

Besson), Нідерланди (Miedema), Бельгія (DEWULF), Іспанія (Moresil), Італія (MaschioGaspardo).

ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» забезпечує аграрних товаровиробників не лише сучасною та високотехнологічною технікою, але й надає цілий комплекс ремонт по технічному обслуговуванню реалізованої техніки. Для цього підприємство розробили програми лояльності для клієнтів, включаючи придбання сільськогосподарської техніки в кредит та розстрочку, лізингові умови. Консалтинг включає підбір необхідної техніки, поставку необхідних компонент та запасних частин, якісне сервісне обслуговування та ремонтні роботи. Серед клієнтів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» є як великі агрохолдинги, так і невеликі фермерські господарства в багатьох регіонах країни завдяки наявним регіональним представництвам.

ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» бере участь в спеціалізованих виставках, де потенційні клієнти можуть ознайомитися з сучасними та високотехнологічними напрацюваннями світових партнерів в сфері обробки сільськогосподарських ґрунтів та догляду за сільськогосподарськими культурами. Для надання якісних консалтингових послуг фахівці досліджуваного підприємства постійно підвищують свій фаховий рівень шляхом участі в спеціалізованих навчаннях. Отже, досліджуване підприємство здійснює діяльність на умовах клієнтоорієнтованого підходу.

Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва відображається в показниках фінансової звітності. Проаналізуємо показники Звіту про фінансовий стан ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр., які наведено в таблиці 2.1. Як бачимо з даних таблиці, вартість майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. змінилась в бік збільшення на 32,40%, отже, можемо стверджувати про посилення підприємницького потенціалу. Підвищення суми майна зумовлено збільшенням як вартості необоротних активів (на 25,12%), так і суми оборотних активів (на 81,08%).

Таблиця 2.1

Динаміка показників структури Звіту про фінансовий стан
ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Види майна і капіталу	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Майно - усього	1538341	1696840	2071544	1977567	2036688	132,40
Необоротні активи	1338357	1476251	1802243	1720484	1674563	125,12
Основні засоби	869932	959563	1171458	1118314	1145683	131,70
Нематеріальні активи	468425	516688	630785	602169	528880	112,91
Оборотні активи	199984	220589	269301	257084	362126	181,08
Запаси	19998	22059	26930	25708	21878	109,40
Поточна дебіторська заборгованість	119991	132354	161580	154250	138526	115,45
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	59995	66177	80790	77125	201721	336,23
Капітал- усього	1538341	1696840	2071544	1977567	2036688	132,40
Власний капітал	1431015	1542584	1892580	1789582	1837940	128,44
Зареєстрований (пайовий) капітал	715507	715507	715507	715507	715507	100,00
Зобов'язання і забезпечення	107326	154257	178965	187985	198749	185,18
Поточні зобов'язання	90154	129576	150330	157908	187965	208,49
Поточна кредиторська заборгованість	61305	88111	102225	107377	125875	205,33

Оскільки досліджуване підприємство здійснює торгівлю сільськогосподарської техніки, яка є необоротними активом, спостерігаємо суттєву питому вагу в структурі майна саме вартості необоротних активів. Динаміку питомої ваги необоротних активів в структурі майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за досліджуваний період наведено на рис. 2.1. Як бачимо, досліджуваний показник коливається в межах 82-89% і його значення за аналізований період зменшується. Такі коливання зумовлено надходженням та вибуттям необоротних активів внаслідок безперервного процесу реалізації сільськогосподарської техніки як основного виду діяльності.

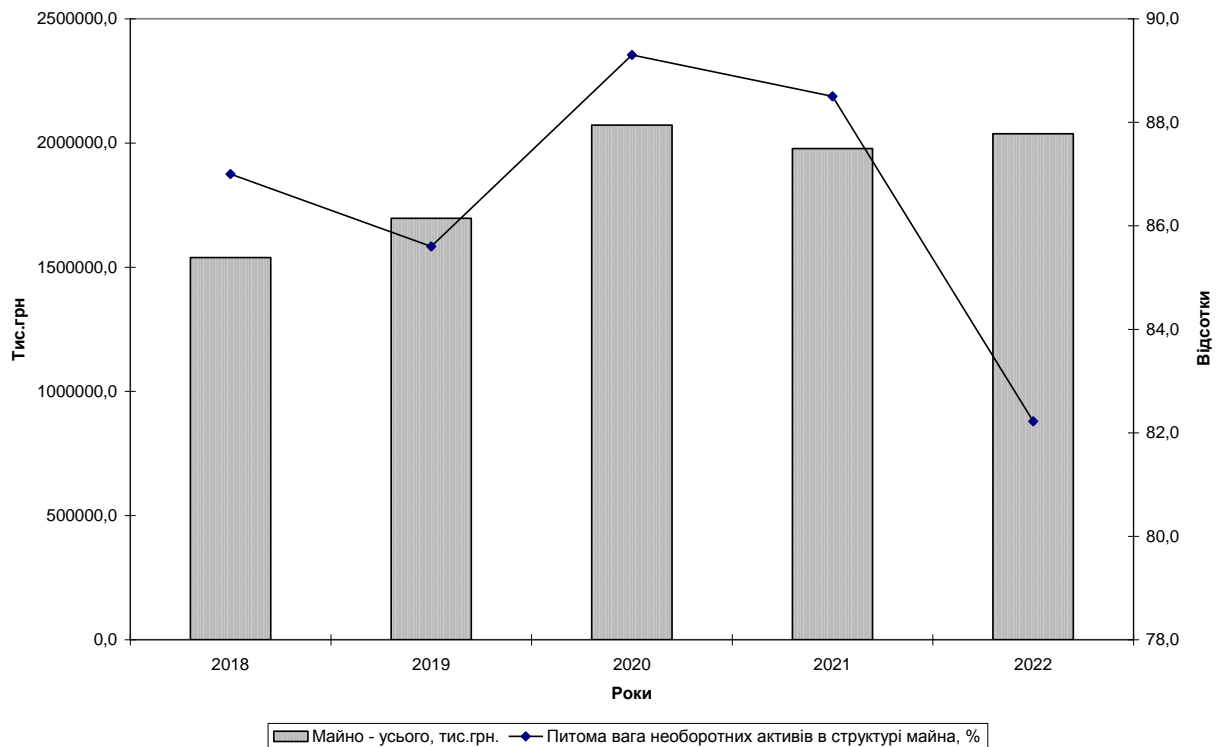

Рис. 2.1. Динаміка питомої ваги необоротних активів в структурі майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Оборотні активи ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» представлено запасами (запасними частинами, реалізація яких є одним з видів діяльності підприємства), дебіторською заборгованістю та грошовими ресурсами. Динаміку зміни оборотних активів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» в розрізі їх видів за період 2018-2022рр. наведено на рис.2.2. Як бачимо, зазначені складові оборотних активів мають тенденцію до збільшення. Зокрема, зміна вартості запасів склала 9,4%, суми дебіторської заборгованості на 15,45%, суми грошових коштів – в 3 рази. Слід зазначити суттєві коливання суми грошових коштів і дебіторської заборгованості в 2021 році.

З огляду на тему кваліфікаційного дослідження, важливої уваги заслуговує сума дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Для аналітичного вирівнювання було застосовано рівняння тренду, яке показує щорічну зміну досліджуваного показника з ймовірністю,

яка залежить від значення коефіцієнту апроксимації. Для аналізу було обрано параболічний тренд, рівняння якого показує щорічну зміну суми дебіторської заборгованості протягом 2018-2022рр. на 182,82 тис.грн. з ймовірністю 74,16%.

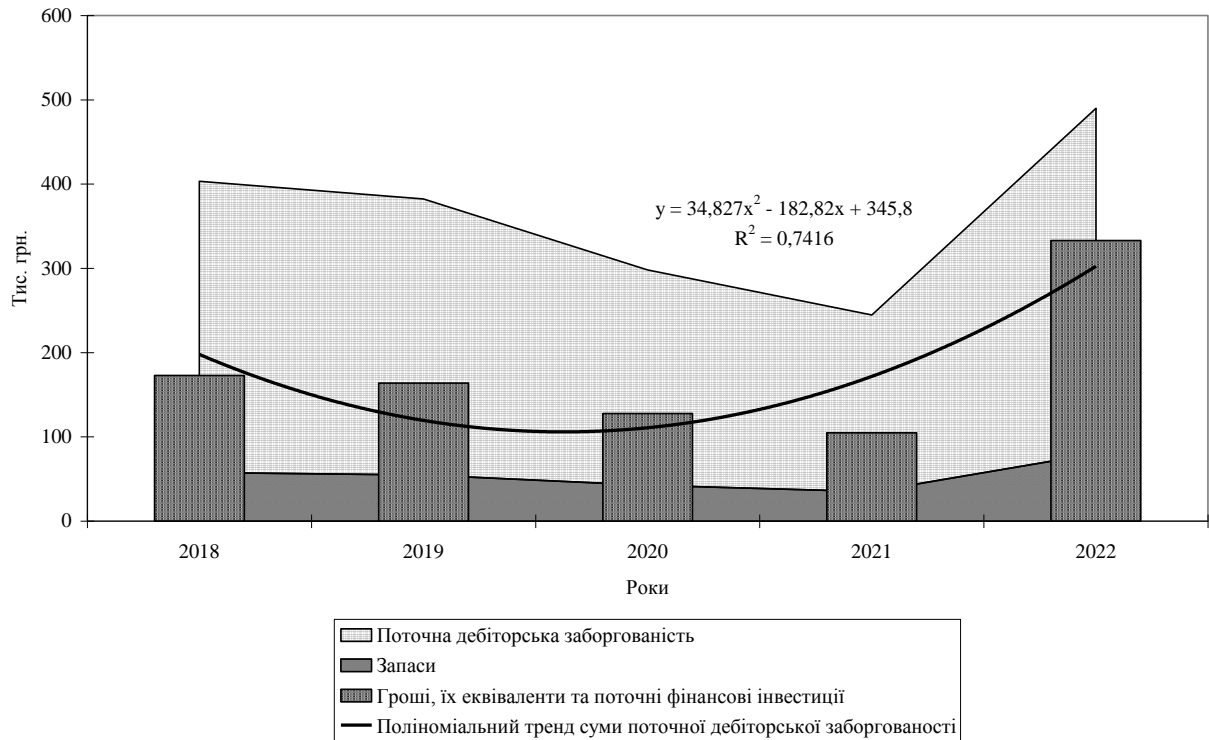

Рис. 2.2. Динаміка зміни оборотних активів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» в розрізі їх видів

Наявність активів підприємства передбачає наявність джерел їх утворення. Аналіз структури пасиву балансу ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» показує збільшення суми власного капіталу на 28,44%, що означає підвищення рівня благополуччя власників підприємства. Збільшення суми зобов'язань підприємства в 2 рази означає скорочення можливості фінансування придбання нової техніки та залежність від постачальників ресурсів.

На збільшення зобов'язань підприємства впливає динаміка надходження грошових ресурсів в процесі здійснення діяльності.

Проаналізуємо показники ефективності діяльності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за допомогою таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка показників ефективності діяльності
ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Чистий дохід від реалізації техніки та послуг з сервісного обслуговування	1336903	1469124	1329522	1475769	1638104	122,53
Собівартість реалізації	1173511	1289572	1142512	1268188	1407689	119,96
Валовий прибуток	163392	179552	187010	207581	230415	141,02
Інші операційні доходи	90325	99258	53713	59621	66180	73,27
Адміністративні витрати	11511	12649	15222	16896	18755	162,94
Витрати на збут	83573	91838	117775	130730	145111	173,63
Інші операційні витрати	31048	34119	90641	100612	111679	359,69
Прибуток до оподаткування	17093	18784	3461	3842	4264	24,95
Податок на прибуток	3077	3381	3372	3743	4155	135,04
Чистий прибуток	14017	15403	8890	9868	10953	78,14

Як бачимо з таблиці, сума виручки від реалізації сільськогосподарської техніки та послуг з сервісного обслуговування техніки в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. збільшилась на 22,53%, що означає підвищення конкурентоспроможності в бізнес-середовищі. Важливим є динаміка зміни собівартості реалізації, яка становить 19,96% в сторону збільшення. Переважаючи темпи зростання чистого доходу від реалізації техніки та послуг з сервісного обслуговування над темпами підвищення собівартості реалізації зумовлюють підвищення валового прибутку на 41,02%. Спостерігаємо різну динаміку зміни окремих видів витрат: збільшення адміністративних та збутових витрат складає 62 – 73%, тоді як розмір інших операційних витрат підвищився в 3 рази.

Зазначені чинники визначили динаміку зміни суми чистого прибутку ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр., аналітичне вирівнювання якого наведено на рис. 2.3.

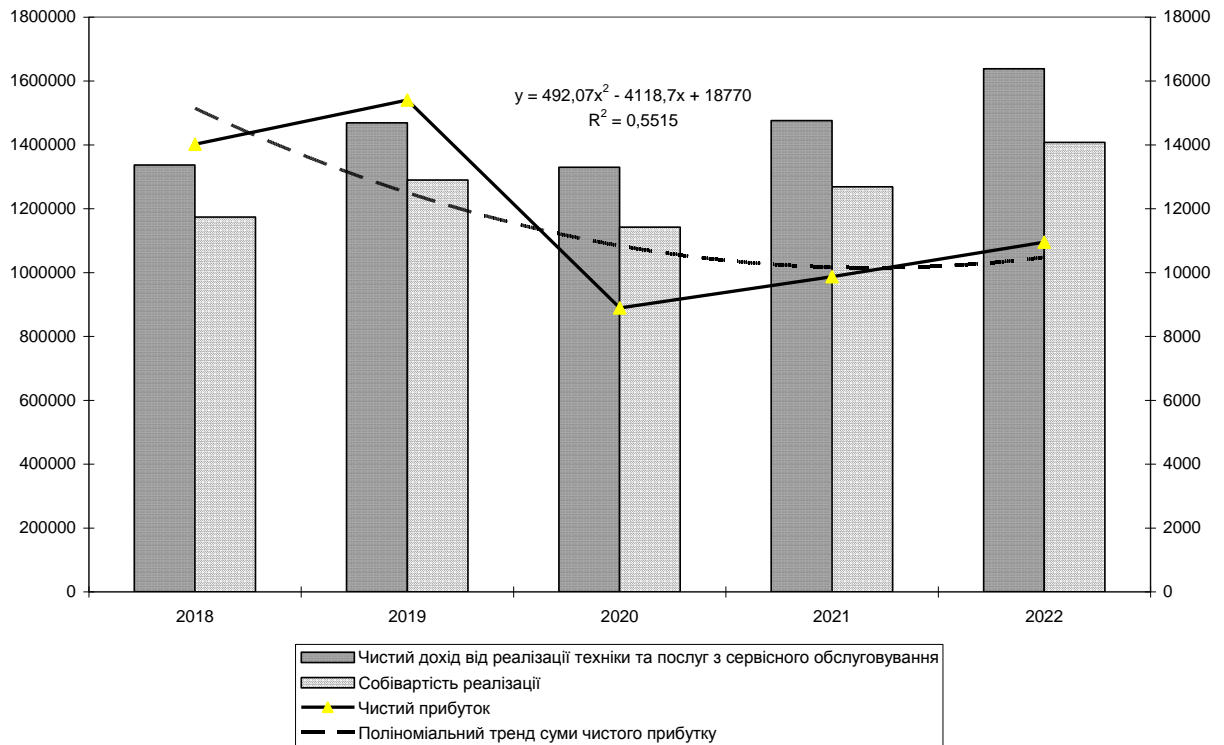

Рис. 2.3. Аналітичне вирівнювання чистого прибутку ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр.

Показник чистого прибутку зменшився на 22% за рахунок збільшення розміру витрат, пов'язаних з управлінням підприємства. Рівняння тренду суми чистого прибутку ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» показує його щорічну зміну протягом 2018-2022рр. на 4118,7 тис. грн.

Таким чином, ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» функціонує вже 13 років і досягла значних успіхів на ринку сільськогосподарської техніки. Серед клієнтів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» є як великі агрохолдинги, так і невеликі фермерські господарства в багатьох регіонах країни завдяки наявним регіональним представництвам. Вартість майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. змінилась в бік збільшення на 32,40%,

отже, можемо стверджувати про посилення підприємницького потенціалу. Сума виручки від реалізації сільськогосподарської техніки та послуг з сервісного обслуговування техніки в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. збільшилась на 22,53%, що означає підвищення конкурентоспроможності в бізнес-середовищі. Підприємство має достатньо можливостей для фінансування підприємницької діяльності.

2.2. Організаційні засади побудови облікового забезпечення в досліджуваному підприємстві

Одним з завдань кваліфікаційного дослідження є аналіз організаційних аспектів обліку на підприємстві. Облікове забезпечення підприємницької діяльності в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснюється в спеціалізованій бухгалтерській комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія». Облік ведуть головний бухгалтер та його заступник. Обидва бухгалтери мають вищу облікову освіту та навички ведення автоматизованого обліку. Фахові показники фахівців бухгалтерії наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Фахові показники фахівців бухгалтерії ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Посада	Освіта	Фах	Наявний бухгалтерський досвід	Навички	Підвищення кваліфікації
Головний бухгалтер	Вища	Облік і аудит	23	Ведення автоматизованого обліку	Вебінари з проблем обліку та оподаткування, доступ до спеціалізованих інтернет-ресурсів
Заступник головного бухгалтера	Вища	Облік і оподаткування	7	Ведення автоматизованого обліку	Вебінари з проблем обліку та оподаткування, доступ до спеціалізованих інтернет-ресурсів

ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» є суб'єктом підприємництва на загальній системі оподаткування. Досліджуване підприємство є великим платником податків, тому має здійснювати певні коригування суми прибутку відповідно до вимог Податкового кодексу України. ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» також зареєстровано платником ПДВ. Звітність щодо податків підприємство здає в ДПС виключно в електронному вигляді за допомогою програми «Med.oc».

Облікова політика ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» закріплена в Наказі про облікову політику, який розроблено і діє з 2010 року.

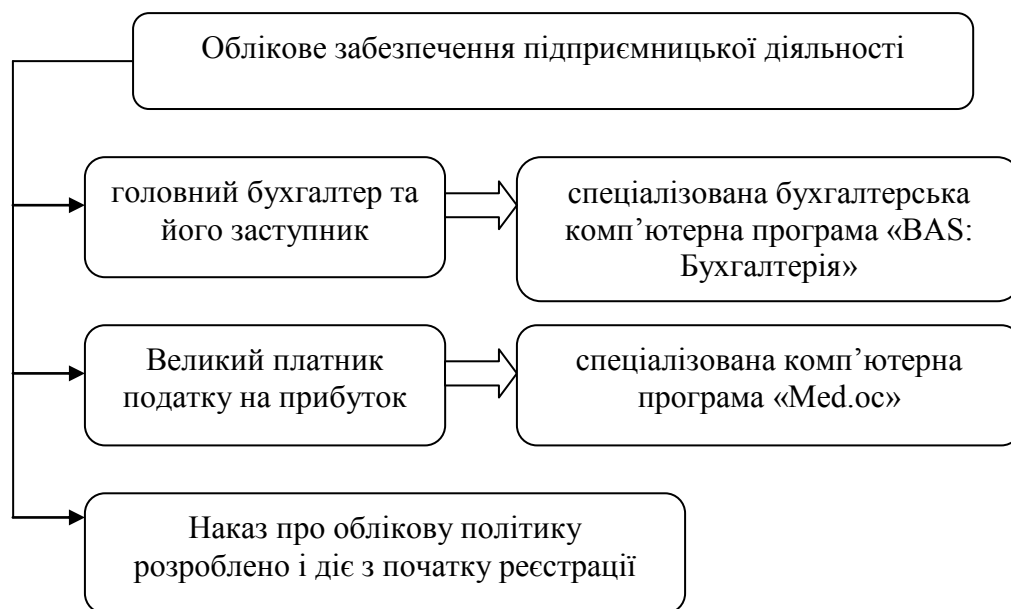

Рис. 2.4. Організаційні засади побудови облікового забезпечення ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Таким чином, облікове забезпечення підприємницької діяльності в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснюється в спеціалізованій бухгалтерській комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія». Облік ведуть головний бухгалтер та його заступник. Обидва бухгалтери мають вищу облікову освіту та навички ведення автоматизованого обліку. Досліджуване підприємство є великим платником податку на прибуток. Звітність щодо

податків підприємство здає в ДПС виключно в електронному вигляді за допомогою програми «Med.os». Наказ про облікову політику розроблено і діє з початку реєстрації ТОВ «Торговий дім «Агроальянс».

2.3. Документальне оформлення та облікове забезпечення дебіторської заборгованості в досліджуваному підприємстві

Дебіторська заборгованість ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» являє собою заборгованість покупців сільськогосподарської техніки та замовників післяпродажного обслуговування клієнтів. Документальне оформлення взаємовідносин з контрагентами здійснюється в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» в розрізі договорів та контрагентів. З кожним контрагентом укладається договір в паперовому варіанті, в якому визначаються суттєві питання взаємовідносин – предмет договору, терміни виконання, вартість та інші суттєві питання. В програмі «BAS: Бухгалтерія» також складається документ Договір з контрагентом, в якому зазначається вид контрагента – покупець. В розрізі таких договорів дані щодо дебіторської заборгованості будуть узагальнюватись на рахунках обліку.

Процес реалізації техніки або надання послуг оформлюється документом Реалізація товарів та послуг. Цей документ можна створити на основі інших первинних документів, зокрема, Рахунків на оплату покупцю, Надходження товарів та послуг тощо. Документ Реалізація товарів та послуг можна скласти шляхом ручного заповнення табличних показників або автоматично на основі інших документів – за надходженням або рахунком. Перед проведенням документа необхідно перевірити суму реалізації, оскільки в разі зміни суми договору або відсутності вартості в договорі документ Реалізація не буде коректно проведено. Роздрукований паперовий варіант документа Реалізація товарів та послуг може мати наступні форми: видаткова накладна, акт надання послуг, товарно-транспортна накладна.

Багато розрахунків за реалізовану техніку або надані послуги здійснюються на умовах предоплати, тому потрібно після відвантаження техніки або виконання робіт відобразити в бухгалтерській програмі взаємозаліку заборгованості. Ця операція здійснюється в документі Коригування боргу. В документі потрібно обрати контрагента – конкретного покупця і обрати вид коригування – взаємозалік заборгованості. На вкладці Взаєморозрахунки автоматично формується інформація про дебіторську та кредиторську заборгованість та виводиться залишок конкретного виду заборгованості - переплата чи недоплата.

Покупцями сільськогосподарської техніки та замовниками післяпродажного обслуговування є агрохолдинги, різноманітні аграрні товаровиробники, фермерські господарства. Узагальнення інформації в розрізі дебіторів здійснюється за допомогою аналітичних рахунків до спеціального рахунку 36. Суми заборгованості покупців в систематизованому вигляді бухгалтерська програма накопичує в Оборотно-сальдовій відомості по рахунку 36. Дані оборотно-сальдової відомості є основою для складання звітності підприємства в частині відображення суми дебіторської заборгованості в Балансі (Звіті про фінансовий стан) та суми виручки від реалізації в Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід).

Управлінський облік дебіторської заборгованості в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» представлено на вкладці Керівнику наступними звітами: Динаміка заборгованості покупців, Заборгованість покупців, Заборгованість покупців за договорами, Заборгованість покупців за строками боргу. Ці звіти надають вичерпну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо управління дебіторською заборгованістю. Доступ до бухгалтерської програми «BAS: Бухгалтерія» є у керівника, отже ця інформація є оперативною та своєчасною.

Схематично облік дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» можна зобразити на рис. 2.5.

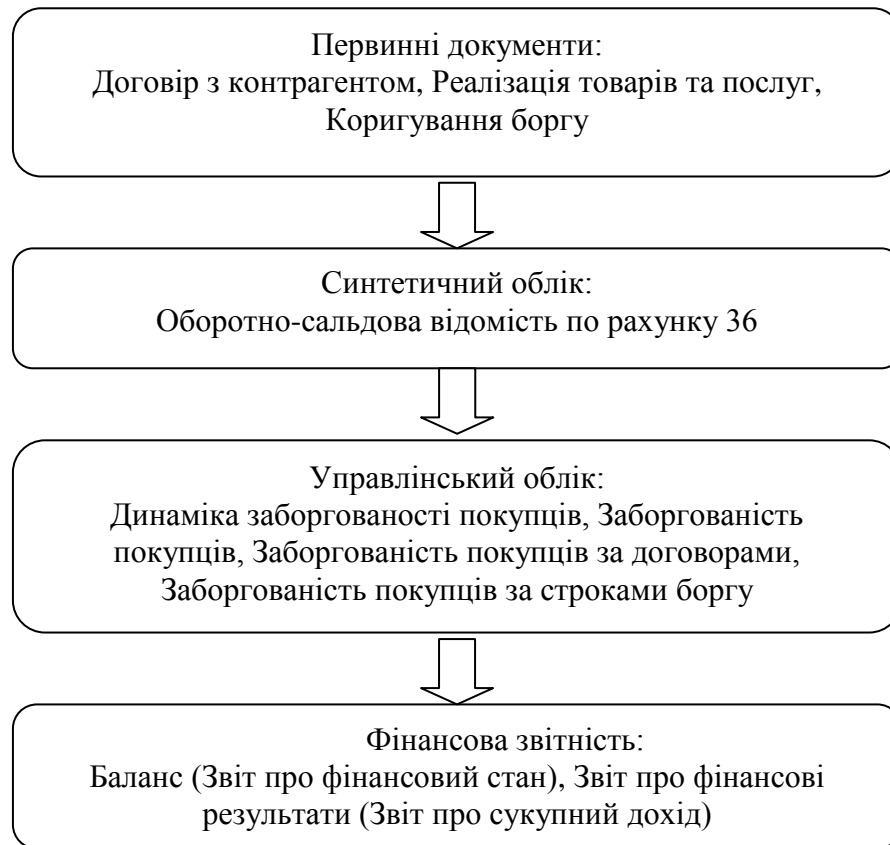

Рис. 2.5. Облікове забезпечення дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Таким чином, документальне оформлення взаємовідносин з контрагентами здійснюється в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» в розрізі договорів та контрагентів. В програмі «BAS: Бухгалтерія» складається документ Договір з контрагентом. Процес реалізація техніки або надання послуг оформлюється документом Реалізація товарів та послуг. Взаємозалік заборгованості за договорами на умовах предоплати здійснюється в документі Коригування боргу. Узагальнення інформації в розрізі дебіторів здійснюється в Оборотно-сальдовій відомості по рахунку 36. Управлінський облік дебіторської заборгованості в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» представлено на вкладці Керівнику звітами, які надають

вичерпну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо управління дебіторською заборгованістю.

2.4. Напрямки удосконалення обліку дебіторської заборгованості для потреб управління суб'єкта підприємництва

Метою облікового забезпечення дебіторської заборгованості є пошук та аналіз чинників виникнення простроченої дебіторської заборгованості та недопущення безнадійної дебіторської заборгованості. Одним з проблемних аспектів можемо відзначити відсутність ефективного облікового інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління активами. В умовах діджиталізації облікових процесів якість інформаційного ресурсу для потреб управління постійно підвищується, тому менеджерам підприємства слід визначитись, яким чином використовувати інформацію, яка акумулюється та узагальнюється в автоматизованому вигляді.

На особливу увагу заслуговує система управлінського обліку, яка включає багато аспектів – і управлінську звітність, і спеціальний інструментарій проєктного менеджменту, і розробку механізму формування якісного інформаційного ресурсу для потреб управління суб'єктом підприємництва. Отже, показники фінансового обліку є важливою основою для управлінського обліку, тому слід приділити увагу необхідному рівню деталізації інформації в розрізі дебіторів, термінів погашення заборгованості, термінів прострочення тощо.

Вважаємо доцільним розробку превентивних заходів для недопущення випадків прострочення дебіторської заборгованості, недопущення безнадійної дебіторської заборгованості. Отже, дані фінансового обліку мають бути основою інформацію для управлінських звітів для потреб управління дебіторською заборгованістю. Дані щодо дебіторів та суму їх

заборгованості можна використати в прийомі управлінського обліку – ABC – аналізі. Результати проведеного ABC – аналізу наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Результати проведеного ABC – аналізу дебіторської заборгованості в
ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Найменування дебіторів	Дохід від реалізації, тис. грн	Питома вага доходу, %	Накопичена доля, %	Група покупців
Корпорація Агро-Овен	15237903,8	11,00%	11,00%	А
ТОВ Агро КМР	13298534,2	9,60%	20,60%	А
Чиста криниця	12328849,4	8,90%	29,50%	А
Астарта - Київ	11220638,2	8,10%	37,60%	А
Агрофірма Корнацьких	7480425,5	5,40%	43,00%	А
Лат -Агро	10943585,4	7,90%	50,90%	А
АПК Інвест	9004215,9	6,50%	57,40%	А
Агрохолдинг Мрія	11359164,6	8,20%	65,60%	А
Агро- Ліга Груп	6649267,1	4,80%	70,40%	А
Продексим	10943585,4	7,90%	78,30%	А
ТОВ Агро стайл	6510740,7	4,70%	83,00%	В
ФГ Джерело	4986950,3	3,60%	86,60%	В
ФГ Марія	2909054,4	2,10%	88,70%	В
АФ ТОВ Дніпро	9004215,9	6,50%	95,20%	В
ФГ Славія	3878739,1	2,80%	98,00%	С
ФГ Гайдамацьке	2770528,0	2,00%	100,00%	С

Результати ABC – аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» свідчать, що ранжування дебіторів дозволяє виокремити тих, хто забезпечує 80% виручки від реалізації. Умовно ці підприємства віднесено до групи А, так звана елітна група, на склад якої треба спрямувати зусилля маркетологів щодо програм лояльності, підтримки взаємовигідного партнерства. Якщо ці дебітори потраплять в список боржників, слід розробляти заходи щодо реструктуризації заборгованості, оскільки неповернення такої великої питомої ваги фінансових ресурсів призведе до зниження платоспроможності досліджуваного підприємства.

На рис. 2.6 візуалізовано результати ABC – аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс».

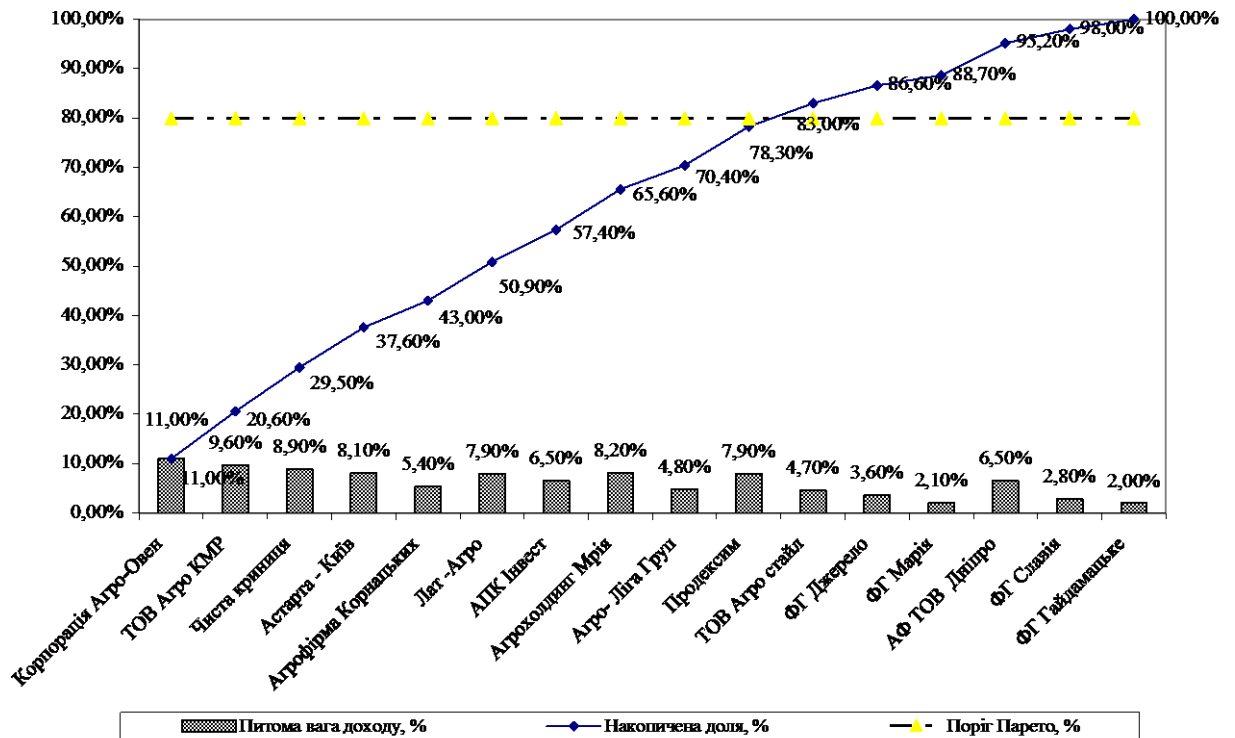

Рис. 2.6. Результати ABC – аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Як бачимо, в порівнянні з порогом суттєвості – 80% - більшість дебіторів відносяться до групи А, що визначає подальші дії менеджерів в контексті контролю за станом погашення саме цієї частини дебіторської заборгованості. Декілька дебіторів відносяться до групи В, яка також заслуговує на увагу менеджерів, оскільки за правилами ABC – аналізу такі дебітори за наявності сприятливих умов можуть стати учасниками групи А. Отже, завданням менеджерів є залучення дебіторів групи В до маркетингової політики для створення сприятливих умов саме цим клієнтам.

Таким чином, на особливу увагу заслуговує система управлінського обліку, яка включає багато аспектів – і управлінську звітність, і спеціальний інструментарій проектного менеджменту, і розробку механізму формування якісного інформаційного ресурсу для потреб управління суб'єктом підприємництва. Дані щодо дебіторів та суму їх заборгованості можна використати в прийомі управлінського обліку – ABC – аналізі. Результати

ABC – аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» допомагають здійснити ранжування дебіторів, що дозволяє виокремити тих, хто забезпечує 80% виручки від реалізації та розробити превентивні заходи для недопущення випадків прострочення дебіторської заборгованості, недопущення безнадійної дебіторської заборгованості.

Висновки до розділу 2

1. ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» функціонує вже 13 років і досягла значних успіхів на ринку сільськогосподарської техніки. ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснює реалізацію сільськогосподарської техніки, зрошувальних систем, плугів, дискових борон, культиваторів, сівалок, обприскувачів, зернозбиральної техніки, навантажувачів, жниварок, систем точного землеробства, техніки для овочівництва, а також надає послуги з їх сервісного обслуговування. Підприємство є офіційним представником відомих виробників сільськогосподарської техніки багатьох країн, зокрема, США (Case IH, Flexi Coil, Reinke), Франції (MX, Gregoire & Besson), Нідерланди (Miedema), Бельгія (DEWULF), Іспанія (Moresil), Італія (MaschioGaspardo). Серед клієнтів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» є як великі агрохолдинги, так і невеликі фермерські господарства в багатьох регіонах країни завдяки наявним регіональним представництвам.

2. Вартість майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. змінилась в бік збільшення на 32,40%, отже, можемо стверджувати про посилення підприємницького потенціалу. Підвищення суми майна зумовлено збільшенням як вартості необоротних активів (на 25,12%), так і суми оборотних активів (на 81,08%). Аналіз структури пасиву балансу ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» показує збільшення суми власного капіталу на 28,44%, що означає підвищення рівня благополуччя власників підприємства. Збільшення суми зобов'язань підприємства в 2 рази означає скорочення

можливості фінансування придбання нової техніки та залежність від постачальників ресурсів. Сума виручки від реалізації сільськогосподарської техніки та послуг з сервісного обслуговування техніки в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. збільшилась на 22,53%, що означає підвищення конкурентоспроможності в бізнес-середовищі.

3. Облікове забезпечення підприємницької діяльності в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснюється в спеціалізованій бухгалтерській комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія». Облік ведуть головний бухгалтер та його заступник. Обидва бухгалтери мають вищу облікову освіту та навички ведення автоматизованого обліку. Досліджуване підприємство є великим платником податку на прибуток. Звітність щодо податків підприємство здає в ДПС виключно в електронному вигляді за допомогою програми «Med.ос». Наказ про облікову політику розроблено і діє з початку реєстрації ТОВ «Торговий дім «Агроальянс».

4. Документальне оформлення взаємовідносин з контрагентами здійснюється в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» в розрізі договорів та контрагентів. В програмі «BAS: Бухгалтерія» складається документ Договір з контрагентом. Процес реалізація техніки або надання послуг оформлюється документом Реалізація товарів та послуг. Взаємозалік заборгованості за договорами на умовах предоплати здійснюється в документі Коригування боргу. Узагальнення інформації в розрізі дебіторів здійснюється в Оборотно-сальдовій відомості по рахунку 36. Управлінський облік дебіторської заборгованості в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» представлено на вкладці Керівнику звітами, які надають вичерпну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо управління дебіторською заборгованістю.

5. На особливу увагу заслуговує система управлінського обліку, яка включає багато аспектів – і управлінську звітність, і спеціальний інструментарій проектного менеджменту, і розробку механізму формування якісного інформаційного ресурсу для потреб управління суб'єктом

підприємництва. Вважаємо доцільним розробку превентивних заходів для недопущення випадків прострочення дебіторської заборгованості, недопущення безнадійної дебіторської заборгованості. Слід приділити увагу необхідному рівню деталізації інформації в розрізі дебіторів, термінів погашення заборгованості, термінів прострочення тощо.

б. Дані щодо дебіторів та суму їх заборгованості можна використати в прийомі управлінського обліку – ABC – аналізі. Результати ABC – аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» допомагають здійснити ранжування дебіторів, що дозволяє виокремити тих, хто забезпечує 80% виручки від реалізації. Для таких дебіторів треба спрямувати зусилля маркетологів щодо програм лояльності, підтримки взаємовигідного партнерства. Якщо ці дебітори потраплять в список боржників, слід розробляти заходи щодо реструктуризації заборгованості, оскільки неповернення такої великої питомої ваги фінансових ресурсів призведе до зниження платоспроможності досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

3.1. Методичні аспекти аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю

Аналітичне забезпечення є важливим інструментом системи управління на підприємстві. В контексті управління дебіторською заборгованістю дії менеджерів охоплюють і маркетингову політику підприємства, і обліковий інструментарій, та передбачає організацію оптимального аналітичного забезпечення. Дослідження думок вчених щодо методичних аспектів аналітичного забезпечення допоможе виокремити конкретні шляхи алгоритму управління дебіторською заборгованістю.

Підтримуємо думку Мулик Т.О., що інструментарій економічного аналізу - це важлива складова системи управління дебіторською заборгованістю. Як зауважують фахівці, аналітичний інструментарій допомагає «оцінювати ефективність і збалансованість розрахунків з покупцями та іншими дебіторами, обґрунтування надання знижок та товарного кредиту покупцям» [29]. Вчена Бондарчук Н.В. та студентка Тімашова А.М. визначають метою аналітичних процедур дослідження таких показників, як «якість дебіторської заборгованості за узагальнюючими і частковими показниками, виявлення чинників, а також установа причин їх зміни» [4].

Вчені Поліщук О., Бобко В. та Мельник В. наголошують, що «сучасний стан розрахунків підприємств характеризується незадовільним рівнем платіжної дисципліни суб'єктів економічної діяльності та вимагає посилення їх контролю» [40]. На думку фахівців, за допомогою аналітичного забезпечення «можна означити сфери, щодо яких доцільно докласти певних

зусиль для повернення боргів; визначається основа для створення резерву сумнівних боргів» [29].

Аналітичне забезпечення тісно пов'язано з процесом формування інформаційного ресурсу, оскільки саме облік забезпечує повноту, своєчасність та якість даних для дослідження та прийняття управлінських рішень. Мулик Т.О. наголошує, що «інформаційною основою для проведення аналітичної оцінки дебіторської заборгованості, а також для належного та ефективного управління нею, слугують дані, перш за все, бухгалтерського обліку» [29]. Фахівці Бондарчук Н.В. Тімашова А.М. підкреслюють, що «налагоджений облік та своєчасно проведений аналіз зменшують суму дебіторської заборгованості на підприємствах» [4]. Фахівці Зінченко О.В. та Крутих О. акцентують, що в процесі планування аналітичного інструментарію «істотне значення має деталізація... інформації... для відображення дебіторської заборгованості за такими ознаками, як склад, валюта розрахунків, строки погашення, види продукції, забезпеченість» [13].

Підтримуємо думку фахівців, що «розрахунки з контрагентами мають динамічний характер, а тому потребують постійного контролю і впливу з боку управлінського персоналу у загальній системі менеджменту підприємства» [43]. Отже, обліково-аналітичне забезпечення є основою для процесу прийняття обґрунтованих і оптимальних управлінських рішень. Завдання аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості виокремлено на рис. 3.1. Вчені підкреслюють, що для «підтримки оптимального рівня ліквідності і платоспроможності господарств, що працюють в умовах ринку, є ефективне управління дебіторською заборгованістю» [40]. В процесі застосування аналітичних процедур є можливість виокремити напрямки, що допоможуть «не просто зменшити суму простроченої дебіторської заборгованості, а й не втратити покупців і збільшити обсяг реалізації товарів» [10].

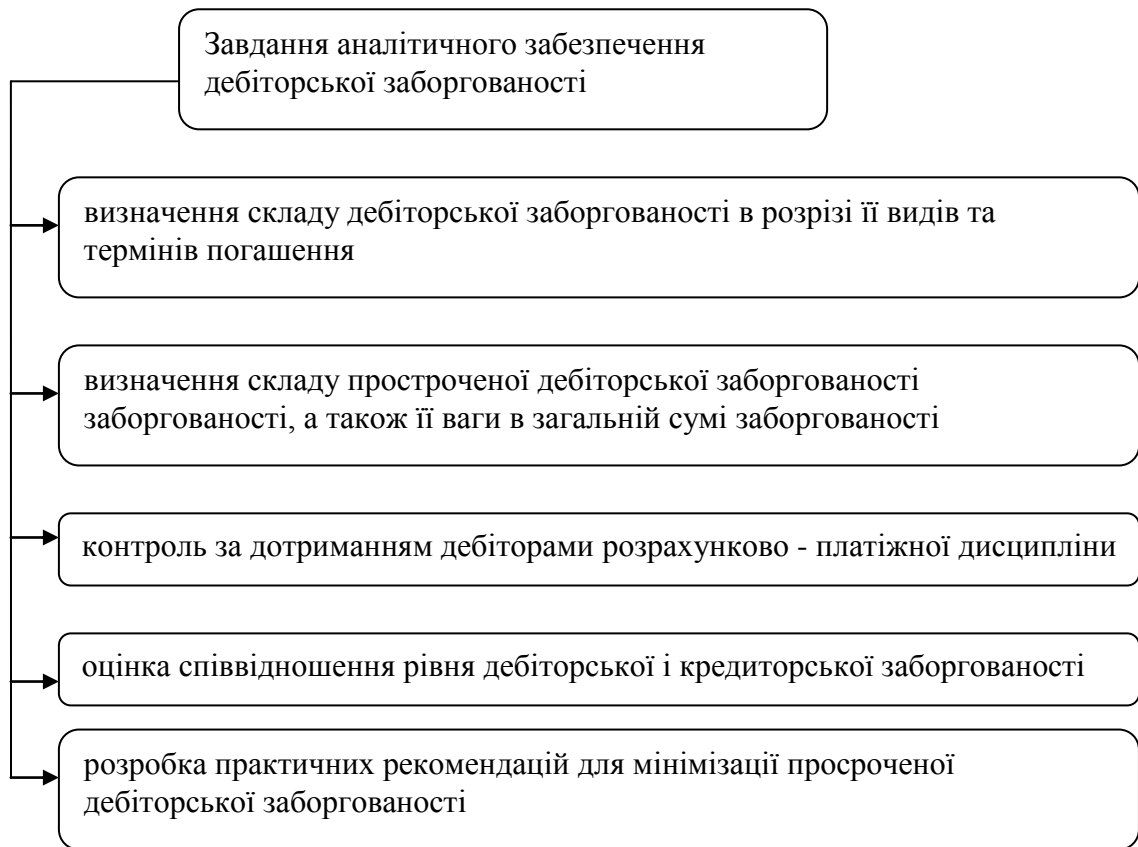

Рис. 3.1. Завдання аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості

Як результати ефективного аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю можна зазначити наступне:

- посилення контролю за сумою і термінами погашення дебіторської заборгованості;
- розробка ефективних програм лояльності по відношенню до окремих дебіторів;
- покращення розрахунково - платіжної дисципліни суб'єкта підприємництва;
- планування заходів реструктуризації суттєвої дебіторської заборгованості;
- запровадження ефективних схем запобігання простроченої, сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості.

Таким чином, аналітичне забезпечення є важливим інструментом системи управління на підприємстві. В контексті управління дебіторською заборгованістю дії менеджерів охоплюють і маркетингову політику підприємства, і обліковий інструментарій, та передбачає організацію оптимального аналітичного забезпечення. Аналітичне забезпечення тісно пов'язано з процесом формування інформаційного ресурсу, оскільки саме облік забезпечує повноту, своєчасність та якість даних для дослідження та прийняття управлінських рішень. Ефективне аналітичне забезпечення підприємницьких процесів на підприємстві допоможе виокремити конкретні шляхи алгоритму управління дебіторською заборгованістю.

3.2. Аналітичні процедури в системі управління дебіторською заборгованістю в досліджуваному підприємстві

Узагальнення думок фахівців щодо методичних аспектів аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю дозволило зробити висновок про необхідність розробки ефективних аналітичних процедур в системі менеджменту будь-якого суб'єкта підприємництва. Аналітичний інструментарій для потреб управління дебіторською заборгованістю на підприємстві достатньо різноманітний та вимагає менеджерів залучати як методи статистичного аналізу, так і методи проєктного менеджменту. Мулик Т.О. зазначає, що при дослідженні показників дебіторської заборгованості «розраховуються склад та структура дебіторської заборгованості підприємства, система показників використання заборгованості, її оборотності» [29].

Проаналізуємо показники, що стосуються рівня і складових дебіторської заборгованості для потреб визначення проблемних питань, що мають стати основою для розробки ефективного алгоритму управління

дебіторською заборгованістю. В таблиці 3.1 наведено динаміку показників ділової активності ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр.

Таблиця 3.1

Динаміка показників ділової активності
ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості, тис.грн	119990,6	132353,6	161580,4	154250,3	138526,4	115,45
Темп росту дебіторської заборгованості, %	-	110,3	122,1	95,5	89,8	-20,5 в.п.
Темп приросту дебіторської заборгованості, %	-	10,3	22,1	-4,5	-10,2	-20,5 в.п.
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	55,13	32,46	43,74	64,29	45,57	82,66
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	6,53	11,09	8,23	5,6	7,9	120,98

Як бачимо з даних таблиці 3.1, сума поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за аналізований період 2018-2022рр. підвищилась на 15,45%. Темпи росту та приросту показують зміну в 20,5 в.п. Середня кількість днів, протягом якого погашається дебіторська заборгованість, становить 32-65 днів. Отже, платіжна дисципліна дебіторів має стати одним з питань, яке потрібно враховувати при розробці стратегії маркетингової політики досліджуваного підприємства.

На рис. 3.2 наведено аналітичне вирівнювання показників оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». Значення коефіцієнту обертання дебіторської заборгованості означає, що дебітори протягом року приблизно 6-11 раз погасили свою заборгованість перед ТОВ

«Торговий дім «Агроальянс». Рівняння параболічного тренду показує, що щорічна зміна суми дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. складає 45639 тис.грн. Значення коефіцієнту апроксимації є близьким до одиниці і точність цих розрахунків складає 85%.

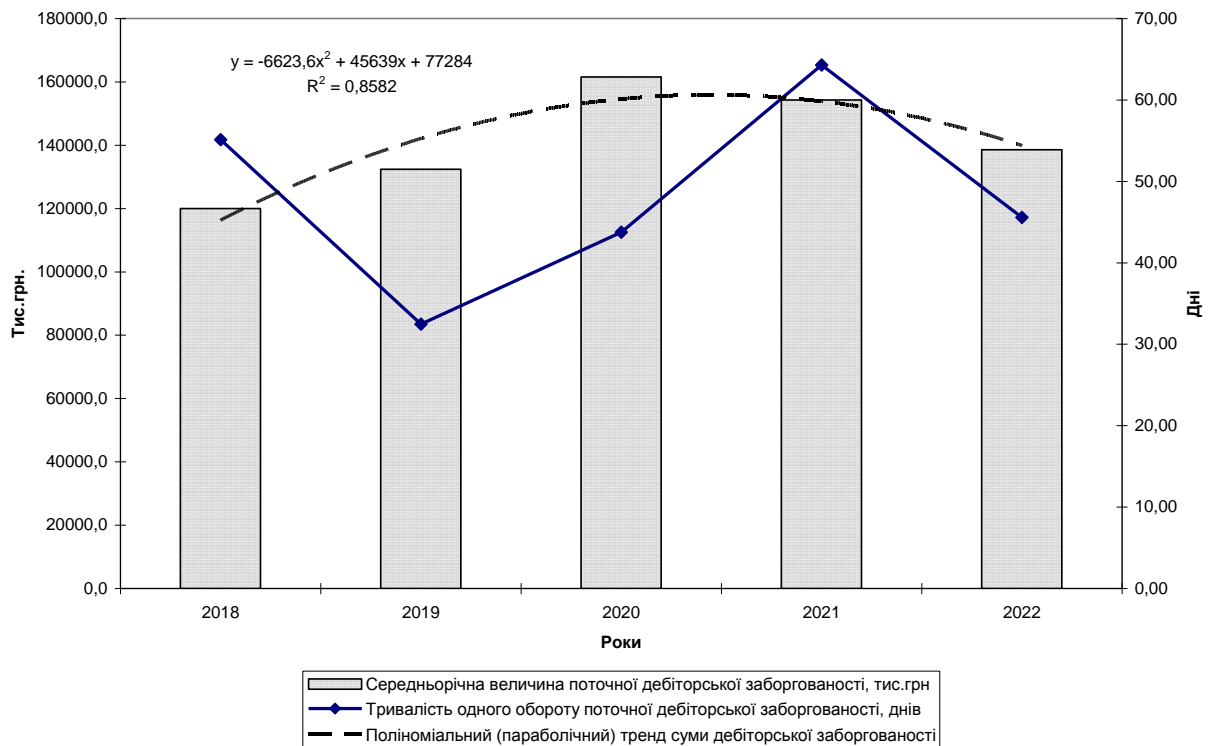

Рис. 3.2. Аналітичне вирівнювання показників оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Фахівці спрямовують увагу на дослідження динаміки показників, які характеризують фінансовий стан підприємства. На думку Міщук Є. В. та Сідорової І. І., «має значення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, тобто вилученого із обороту грошового капіталу та залученого капіталу в якості джерела фінансування поточних платежів» [27]. Вчені вважають порівняння обох видів заборгованості важливою складовою аналітичного інструментарію. Підтримуємо твердження вчених, що «перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською означає

відволікання коштів з господарського обороту і в подальшому може призвести до необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик». Водночас може виникнути обернена ситуація, тобто сума дебіторської заборгованості буде більше, ніж кредиторська, що, на думку вчених, «не є позитивним для підприємства, оскільки воно зобов'язане розраховуватися за боргами перед кредиторами незалежно від того, отримує воно борги від своїх дебіторів, чи ні» [27].

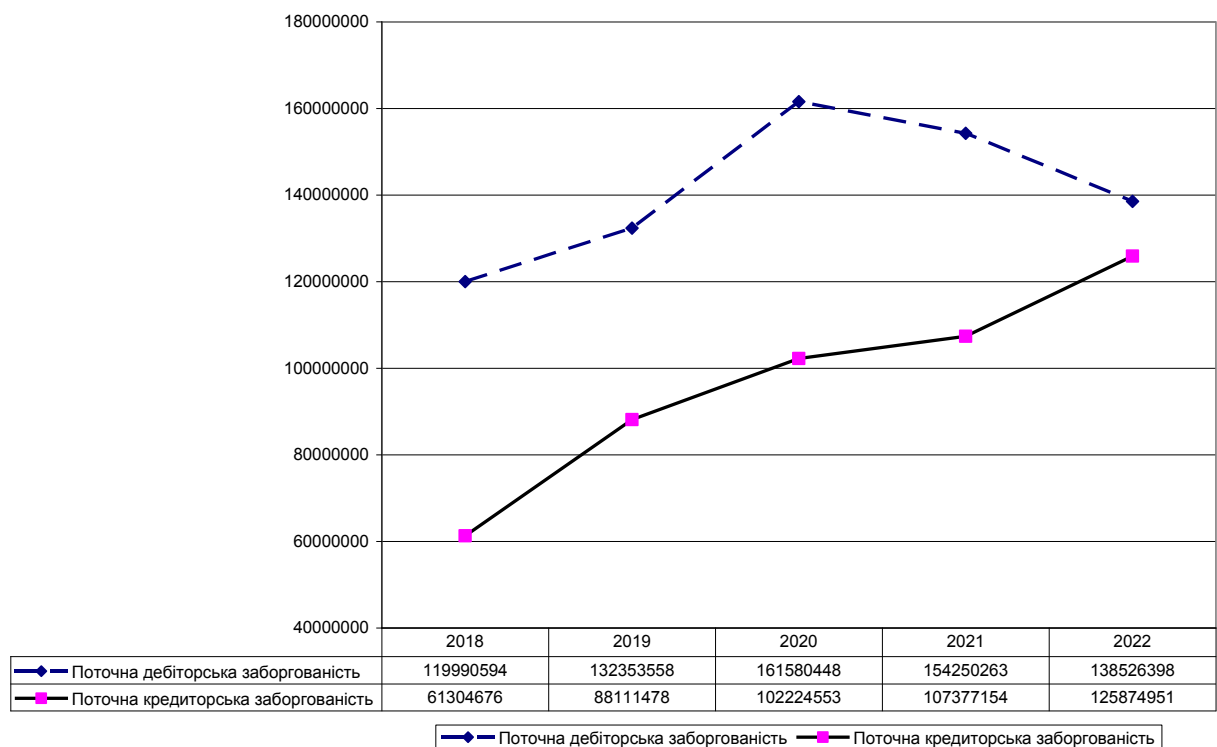

Рис. 3.3. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»

Як бачимо з рисунку 3.3., в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про необхідність акумулювання інших ресурсів для фінансування власних підприємницьких потреб, недостатньо кваліфікований відбір потенційних дебіторів при плануванні взаємовідносин, необхідність удосконалення маркетингової політики та розробки стратегії

управління дебіторською заборгованістю на підприємстві в контексті зменшення випадків її прострочення або непогашення. Слід відзначити, що окремі шляхи щодо зниження рівня дебіторської заборгованості за період 2020-2022рр. реалізовано, оскільки бачимо зниження цього показника та наближення його до рівня кредиторської заборгованості.

Таким чином, аналітичний інструментарій для потреб управління дебіторською заборгованістю на підприємстві достатньо різноманітний та вимагає менеджерів залучати як методи статистичного аналізу, так і методи проєктного менеджменту. Сума поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за аналізований період 2018-2022рр. підвищилась на 15,45%. Темпи росту та приросту показують зміну в 20,5 в.п. В ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про необхідність акумулювання інших ресурсів для фінансування власних підприємницьких потреб, недостатньо кваліфікований відбір потенційних дебіторів при плануванні взаємовідносин, необхідність удосконалення маркетингової політики та розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю на підприємстві в контексті зменшення випадків її прострочення або непогашення.

3.3. Удосконалення аналітичного інструментарію управління дебіторською заборгованістю

Аналітичний інструментарій обирається менеджером самостійно відповідно обраної мети, стратегії розвитку підприємства, тактичних завдань, тому вибір інструменту управління дебіторською заборгованістю є важливою складовою системи менеджменту суб'єкт підприємництва. Вважаємо доцільним застосування методів інформаційного моделювання, які передбачають аналіз наявної інформації та розробку алгоритму дій для

досягнення поставленої мети. Одним з таких інструментів проєктного менеджменту є SWOT – аналізу, який передбачає виокремлення сильних та слабких сторін підприємства, а також загроз та можливостей. Ця інформація узагальнюється в матриці. Матрицю SWOT – аналізу управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

**Матриця SWOT – аналізу управління дебіторською заборгованістю в
ТОВ «Торговий дім «Агроальянс»**

Можливості	Загрози
Залучення різноманітних клієнтів в межах всієї країни завдяки наявним регіональним представництвам; участь в спеціалізованих інноваційних виставках, організованих іноземними партнерами; програми лояльності для клієнтів, включаючи придбання сільськогосподарської техніки в кредит та розстрочку, лізингові умови для надання якісних консалтингових послуг фахівці досліджуваного підприємства постійно підвищують свій фаховий рівень шляхом участі в спеціалізованих навчаннях, організованих іноземними партнерами	Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про необхідність акумулювання інших ресурсів для фінансування власних підприємницьких потреб; недостатня увага до аналітичного інструментарію в системі управління дебіторською заборгованістю; суперечливість управлінських процесів щодо дебіторської заборгованості, адже логічним є збільшення обсягів виручки від реалізації, з розширенням кола клієнтів та збільшення обсягів відвантаження, але водночас, це призводить до збільшення числа випадків прострочення дебіторської заборгованості
Сильні сторони	Слабкі сторони
Високий рейтинг підприємств на ринку сільськогосподарської техніки; офіційне представництво відомих виробників сільськогосподарської техніки багатьох країн; ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» забезпечує аграрних товаровиробників не лише сучасною та високотехнологічною технікою, але й надає цілий комплекс ремонт по технічному обслуговуванню реалізованої техніки	Серед клієнтів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» є як великі агрохолдинги, тобто великі замовлення передбачають ймовірність непогашення значної суми; недостатньо кваліфікований відбір потенційних дебіторів при плануванні взаємовідносин; необхідність удосконалення маркетингової політики та розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю на підприємстві в контексті зменшення випадків її прострочення або непогашення.

Розроблений методичний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю в частині інформаційного моделювання за результатами побудованої матриці SWOT – аналізу дозволить в умовах наявних можливостей підприємства оптимізувати управлінські рішення щодо подолання загроз на основі сильних та з врахуванням слабких сторін.

Результатом вибору менеджерами аналітичного інструментарію для потреб управління дебіторською заборгованістю доцільно систематизувати в вигляді певної послідовності дій. Пропонований алгоритм аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю наведено на рис. 3.4. Зазначений організаційний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю шляхом розробленого алгоритму передбачає конкретні заходи для мінімізації простроченої дебіторської заборгованості.

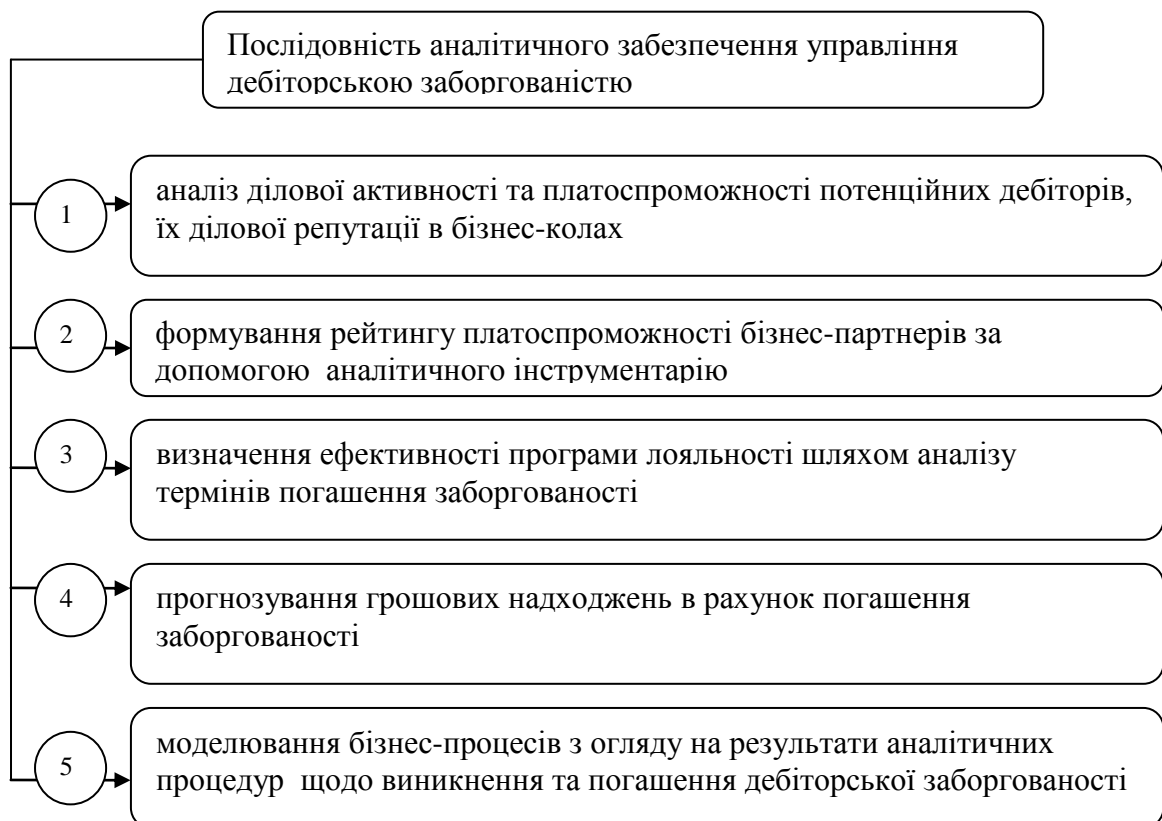

Рис. 3.4. Пропонований алгоритм аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю

Таким чином, аналітичний інструментарій обирається менеджером самостійно відповідно обраної мети, стратегії розвитку підприємства, тактичних завдань, тому вибір інструменту управління дебіторською заборгованістю є важливою складовою системи менеджменту суб'єкт підприємництва. В кваліфікаційній роботі розроблено методичний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю в частині інформаційного моделювання за результатами побудованої матриці SWOT – аналізу та запропоновано організаційний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю шляхом розробленого алгоритму, що дозволить оптимізувати систему управління суб'єктом підприємництва.

Висновки до розділу 3

1. Аналітичне забезпечення є важливим інструментом системи управління на підприємстві. В контексті управління дебіторською заборгованістю дії менеджерів охоплюють і маркетингову політику підприємства, і обліковий інструментарій, та передбачає організацію оптимального аналітичного забезпечення. Аналітичне забезпечення тісно пов'язано з процесом формування інформаційного ресурсу, оскільки саме облік забезпечує повноту, своєчасність та якість даних для дослідження та прийняття управлінських рішень. Ефективне аналітичне забезпечення підприємницьких процесів на підприємстві допоможе виокремити конкретні шляхи алгоритму управління дебіторською заборгованістю.

2. Аналітичний інструментарій для потреб управління дебіторською заборгованістю на підприємстві достатньо різноманітний та вимагає менеджерів залучати як методи статистичного аналізу, так і методи проєктного менеджменту. Сума поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за аналізований період 2018-2022рр.

підвищилась на 15,45%. Темпи росту та приросту показують зміну в 20,5 в.п. В ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про необхідність акумулювання інших ресурсів для фінансування власних підприємницьких потреб, недостатньо кваліфікований відбір потенційних дебіторів при плануванні взаємовідносин, необхідність удосконалення маркетингової політики та розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю на підприємстві в контексті зменшення випадків її прострочення або непогашення.

3. Аналітичний інструментарій обирається менеджером самостійно відповідно обраної мети, стратегії розвитку підприємства, тактичних завдань, тому вибір інструменту управління дебіторською заборгованістю є важливою складовою системи менеджменту суб'єкт підприємництва. Одним з інструментів проєктного менеджменту є SWOT – аналізу, який передбачає виокремлення сильних та слабких сторін підприємства, а також загроз та можливостей. Ця інформація узагальнюється в матриці. Розроблений методичний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю в частині інформаційного моделювання за результатами побудованої матриці SWOT – аналізу дозволить в умовах наявних можливостей підприємства оптимізувати управлінські рішення щодо подолання загроз на основі сильних та з врахуванням слабких сторін.

4. Вважаємо доцільним застосування методів інформаційного моделювання, які передбачають аналіз наявної інформації та розробку алгоритму дій для досягнення поставленої мети. Результатом вибору менеджерами аналітичного інструментарію для потреб управління дебіторською заборгованістю доцільно систематизувати в вигляді певної послідовності дій. Зазначений організаційний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю шляхом розробленого алгоритму передбачає конкретні заходи для мінімізації простроченої дебіторської заборгованості.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Підприємницька діяльність передбачає виникнення взаємовідносин з клієнтами з приводу реалізації товарів, робіт та послуг та сплату їх вартості. Між процесом реалізації товарів, робіт та послуг та надходженням коштів за товари, роботи та послуги може бути певний проміжок часу. Клієнти можуть будувати свої договірні взаємовідносини на умовах предоплати і виникнення дебіторської заборгованості також може бути пов'язане з попередньою оплатою замовлених у постачальника цінностей. Питання інформаційного забезпечення розрахунків з бізнес- клієнтами постійно знаходяться в центрі уваги вчених. Склад дебіторської заборгованості суб'єкта підприємництва формують різноманітні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища. Дослідження чинників, що формують склад дебіторської заборгованості в частині її прострочення та переведення до складу безнадійної, заслуговує на окрему увагу.

2. Ефективність процесу управління дебіторською заборгованістю впливає на фінансову стійкість суб'єкта підприємництва. Серед проблемних аспектів управління дебіторською заборгованістю підприємства виділено відсутність ефективного обліково-аналітичного інструментарію для якісного інформаційного забезпечення системи управління дебіторською заборгованістю. Можемо стверджувати про суперечливість управлінських процесів щодо дебіторської заборгованості, адже логічним є збільшенням обсягів виручки від реалізації, з розширенням кола клієнтів та збільшення обсягів відвантаження, але водночас, це призводить до збільшення числа випадків прострочення дебіторської заборгованості. Для підприємств в кризових умовах бізнесу, пов'язаних з пандемією та війною в країні, особливу увагу слід приділити визначенню шляхів планування дебіторської заборгованості, визначенню її ліміту та постійного моніторингу її сум в розрізі складових заборгованості.

3. Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення - важлива складова системи управління дебіторською заборгованістю підприємства, оскільки всі суб'єкти підприємництва ведуть бізнес з дотриманням вимог законодавства. Окремі нормативні акти містять рекомендації з побудови обліку, які закладено в основу локальних регуляторних актів на рівні окремого суб'єкта підприємництва. Обліковий супровід бізнес-процесів суб'єктів підприємництва в країні здійснюється відповідно до вимог законодавства. Питання аналітичного забезпечення на рівні законодавства не регламентовано. На рівні підприємства законодавством регламентовано можливість вибору оптимальних для потреб управління облікових інструментів та методичних прийомів аналітичного забезпечення бізнес-процесів в локальних документах.

4. ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» функціонує вже 13 років і досягла значних успіхів на ринку сільськогосподарської техніки. ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснює реалізацію сільськогосподарської техніки, а також надає послуги з їх сервісного обслуговування. Підприємство є офіційним представником відомих виробників сільськогосподарської техніки багатьох країн, зокрема, США (Case IH, Flexi Coil, Reinke), Франції (MX, Gregoire & Besson), Нідерланди (Miedema), Бельгія (DEWULF), Іспанія (Moresil), Італія (MaschioGaspardo). Вартість майна ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. змінилась в бік збільшення на 32,40%, отже, можемо стверджувати про посилення підприємницького потенціалу. Сума виручки від реалізації сільськогосподарської техніки та послуг з сервісного обслуговування техніки в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. збільшилась на 22,53%, що означає підвищення конкурентоспроможності в бізнес-середовищі.

5. Облікове забезпечення підприємницької діяльності в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» здійснюється в спеціалізованій бухгалтерській комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія». Облік ведуть головний бухгалтер та його заступник. Обидва бухгалтери мають вищу облікову освіту

та навички ведення автоматизованого обліку. Досліджуване підприємство є великим платником податку на прибуток. Звітність щодо податків підприємство здає в ДПС виключно в електронному вигляді за допомогою програми «Med.ос». Наказ про облікову політику розроблено і діє з початку реєстрації ТОВ «Торговий дім «Агроальянс».

6. Документальне оформлення взаємовідносин з контрагентами здійснюється в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» в розрізі договорів та контрагентів. В програмі «BAS: Бухгалтерія» складається документ Договір з контрагентом. Процес реалізація техніки або надання послуг оформлюється документом Реалізація товарів та послуг. Взаємозалік заборгованості за договорами на умовах предоплати здійснюється в документі Коригування боргу. Узагальнення інформації в розрізі дебіторів здійснюється в Оборотно-сальдовій відомості по рахунку 36. Управлінський облік дебіторської заборгованості в комп'ютерній програмі «BAS: Бухгалтерія» представлено на вкладці Керівнику звітами, які надають вичерпну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо управління дебіторською заборгованістю.

7. На особливу увагу заслуговує система управлінського обліку, яка включає багато аспектів – і управлінську звітність, і спеціальний інструментарій проектного менеджменту, і розробку механізму формування якісного інформаційного ресурсу для потреб управління суб'єктом підприємництва. Дані щодо дебіторів та суму їх заборгованості можна використати в прийомі управлінського обліку – ABC – аналізі. Результати ABC – аналізу дебіторської заборгованості в ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» допомагають здійснити ранжування дебіторів, що дозволяє виокремити тих, хто забезпечує 80% виручки від реалізації та розробити превентивні заходи для недопущення випадків прострочення дебіторської заборгованості, недопущення безнадійної дебіторської заборгованості.

8. Аналітичне забезпечення є важливим інструментом системи управління на підприємстві. В контексті управління дебіторською

заборгованістю дії менеджерів охоплюють і маркетингову політику підприємства, і обліковий інструментарій, та передбачає організацію оптимального аналітичного забезпечення. Аналітичне забезпечення тісно пов'язано з процесом формування інформаційного ресурсу, оскільки саме облік забезпечує повноту, своєчасність та якість даних для дослідження та прийняття управлінських рішень. Ефективне аналітичне забезпечення підприємницьких процесів на підприємстві допоможе виокремити конкретні шляхи алгоритму управління дебіторською заборгованістю.

9. Аналітичний інструментарій для потреб управління дебіторською заборгованістю на підприємстві достатньо різноманітний та вимагає менеджерів залучати як методи статистичного аналізу, так і методи проєктного менеджменту. Сума поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за аналізований період 2018-2022рр. підвищилась на 15,45%. Темпи росту та приросту показують зміну в 20,5 в.п. В ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» за період 2018-2022рр. спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про необхідність акумулювання інших ресурсів для фінансування власних підприємницьких потреб, недостатньо кваліфікований відбір потенційних дебіторів при плануванні взаємовідносин, необхідність удосконалення маркетингової політики та розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю на підприємстві в контексті зменшення випадків її прострочення або непогашення.

10. Аналітичний інструментарій обирається менеджером самостійно відповідно обраної мети, стратегії розвитку підприємства, тактичних завдань, тому вибір інструменту управління дебіторською заборгованістю є важливою складовою системи менеджменту суб'єкт підприємництва. Одним з інструментів проєктного менеджменту є SWOT – аналізу, який передбачає виокремлення сильних та слабких сторін підприємства, а також загроз та можливостей. Ця інформація узагальнюється в матриці. Розроблений методичний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською

заборгованістю в частині інформаційного моделювання за результатами побудованої матриці SWOT – аналізу дозволить в умовах наявних можливостей підприємства оптимізувати управлінські рішення щодо подолання загроз на основі сильних та з врахуванням слабких сторін.

11. Вважаємо доцільним застосування методів інформаційного моделювання, які передбачають аналіз наявної інформації та розробку алгоритму дій для досягнення поставленої мети. Результатом вибору менеджерами аналітичного інструментарію для потреб управління дебіторською заборгованістю доцільно систематизувати в вигляді певної послідовності дій. Зазначений організаційний підхід до аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю шляхом розробленого алгоритму передбачає конкретні заходи для мінімізації простроченої дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беренда Н., Сухіна О. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю на підприємствах харчової промисловості. Вісник ХДУ. Серія: Економічні науки. 2018. Том 4. № 30. С. 99–102. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/355>
2. Бержанір І. А. Особливості організації та напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. № 18(2). С.15-23. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/12625/1/6072-Article%20Text-16984-1-10-20220629.pdf>
3. Бондаренко О.М., Масюк І.І. Шляхи вдосконалення мінімізації дебіторської і кредиторської заборгованості та управління ними. Економіка, фінанси, право. 2020. №4. С. 26–29. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/e51601fc-0902-4a66-8fec-87b9321a4b7f/content>
4. Бондарчук Н.В., Тімашова А.М. Модель аналізу дебіторської заборгованості: основні показники. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Випуск № 3(71). С.170-177. URL: http://www.psaejrnl.nau.in.ua/journal/3_71_2_2019_ukr/25.pdf
5. Гавран В. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті нових ринкових викликів. Проблеми економіки та управління. Вісник НУ «Львівська політехніка». 2020. № 1. С. 98–102. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/semi/vsi-vypusky/volume-4-number-1-2020/udoskonalennya-upravlinnya-debitorskoju-zaborgovanistyu>
6. Глушко А.Д. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6464>

7. Грицай О.І., Станасюк Н.С. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С.825-832. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/125.pdf
8. Гуцаленко Л.В., Мельник А.О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи П(С)БО та МСФЗ. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173>
9. Гуцаленко Л., Чмелюк Т. Облік та його контрольні функції в управлінні дебіторською заборгованістю підприємств. *Молодий вчений*. 2019. 10 (74). С. 291-296. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-66>
10. Долішня Т.І., Озар Т.С. Організація обліку дебіторської заборгованості. *Причорноморські економічні студії*. 2022. №74. С.216-220. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/74_2022/34.pdf
11. Дроздова О.Г., Пащенко І.В. Проблеми обліку дебіторської заборгованості в Україні та шляхи їх вирішення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. № 5. С. 94–98. URL: <http://e-visnyk.dniprondise.in.ua/journals/5-17-2018/20.pdf>
12. Єлісеєва О., Белозерцев В. Управління дебіторською заборгованістю та фактори впливу на її якість. *Європейський журнал питань менеджменту*. 2021. Т. 29, № 1. С. 3–11. URL: <https://doi.org/10.15421/192101>
13. Зінченко О.В., Крутих О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості для потреб облікової системи підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 25. С.819-825. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Zinchenko-O.-V..pdf>
14. Іванова М.І., Грошелева О.Г., Усатенко О.В. Управління дебіторською заборгованістю промислового підприємства як інструмент забезпечення економічної безпеки. *Приазовський економічний вісник*.

- Випуск 1(18). 2020. С.87-92.
http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/1_18_ukr/18.pdf
- 15.Ляш О., Трофименко О. О., Дмитренко В. Методи управління дебіторською заборгованістю підприємства. Підприємництво та інновації. 2018. №(5). С. 40-46. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/65>
- 16.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2019 № 226 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
- 17.Каховська О., Спірідонова К., Кірнос О. Особливості управління дебіторською заборгованістю в умовах кризи неплатежів. Економічний простір. 2023 №185. С. 54-58. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-10>
- 18.Кононенко Л. В., Назарова Г. Б. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю в умовах кризи. Трансформація податкової та обліково-аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 20 трав. 2021 р. – Чернівці, 2021. – С. 181-184.
- 19.Костюнік О.В., Недашковська Д.М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С.45–50. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/11.pdf
- 20.Курило О., Карпець А. Методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємств. Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-69>

- 21.Лазик І., Віблій П., Коць О. Особливості управління дебіторською заборгованістю підприємства. Галицький економічний вісник. 2022. №1 (74). С.68-75. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/74/1044.pdf>
- 22.Лисак О. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. Лóгос. Мистецтво наукової думки . 2020. № (10). С. 6-8. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.10.001>
- 23.Лисенко І. В. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. Економіка і держава. 2020. № 4. С. 12–18. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/125.pdf
- 24.Майборода О.Є. Косарева І.П. Корабейнікова І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. Економіка і суспільство. 2018. Випуск № 15. С.396-402. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/61.pdf
- 25.Мамонтова Н. А., Глущик М. М. Особливості обліку та управління дебіторської заборгованості підприємства в сучасних умовах. Modern Economics. 2023. № 39(2023). С. 112-117. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-17).
- 26.Мезенцева Н.М., Яцкевич Л.Ю. Вдосконалення обліку дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 4 (21). С.560-567. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/21_2019/86.pdf
- 27.Міщук Є. В., Сідорова І. І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С.54-57. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2018/12.pdf
- 28.Мордань Є.Ю., Соломаха А.О. Системний підхід до управління дебіторською заборгованістю підприємства. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 2. С.70-79. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/17/9-70-79.pdf>

29. Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства. 2022. *Агросвіт* № 9—10. С.69-78. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/9-10_2022/10.pdf
30. Найдиш В., Корбутяк А. Управління дебіторською заборгованістю підприємства та напрями оптимізації її структури. Науковий збірник «InterConf». 2023. №156. С. 64–68. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/3447>
31. Назаренко О. В., Лукаш Т. В. Формування окремих компонент облікової політики підприємства щодо дебіторської заборгованості. *Агросвіт*. 2021. № 12. С.15-21. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2021/4.pdf
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.99 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
35. Олійник С. О. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Науковий огляд. 2018. 5(48). URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/1559/1638>
36. Паянок Т., Савченко А. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за допомогою економіко-математичних методів. Виклик часу. 2017. № 3. С. 27–32. URL: <http://ua-ekonomist.com/archive/2017/3/payanok.pdf>

37. Пеняк Ю. С., Данильчук І. В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємств. Інфраструктура ринку. 2018. № 24. С. 229–235.
38. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>
39. Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html#1988
40. Поліщук О.М., Бобко В.В., Мельник В.В. Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків із дебіторами. Інфраструктура ринку. 2020. № 50. С.276-279. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/48.pdf
41. Попова В.Д., Кузь В.І. Удосконалення обліку дебіторської заборгованості у контексті формування інформаційного забезпечення управління платоспроможністю суб'єкта господарювання. Приазовський економічний вісник. 2020. Випуск 4(21). С.104-109. http://rev.kpu.zp.ua/journals/2020/4_21_ukr/20.pdf
42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text)
43. Слепченко В., Скрипник М. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/538/516>
44. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2. С.116–125. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37945/Dub_2022_2.pdf

- 45.Ткачук Л. М., Венда Чен. Теоретико-методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 84-90. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37651/9_%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 46.Управління дебіторською заборгованістю у сільськогосподарських підприємствах: фінансово-обліковий аспект: монографія / А.С. Даниленко, О.М. Варченко, І.В. Свиноус та ін.; за ред.О.М. Варченко. – К.: 2019. – 288 с.
- 47.Хохлов М. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 402–407. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-10-2017.pdf#page=402>
- 48.Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- 49.Чуприна Л.В., Шайтер М.А. Деякі аспекти управління дебіторською заборгованістю. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43), березень. С.885-889. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/202.pdf>
- 50.Ямненко Г. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Траектория науки*. 2017. Т. 3, № 2. С. 5.1-5.7.
- 51.Яременко Л.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9714>
- 52.Яструбський М., Левкович І. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1302>

